

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Управління грошовими потоками виробничо-торгового
підприємства**

Виконав:

Доннік Олександр Сергійович
студент спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник:

Гесенко Михайло Миколайович
к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Рецензент:

Ятлов Сергій Григорович
директор ТОВ «Свіда»

Суми – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ВИРОБНИЧО-ТОРГОВО ПІДПРИЄМСТВА	10
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТОВ «СУМИФІТОФАРМАЦІЯ»	20
2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства	20
2.2 Оцінка ефективності управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація»	28
2.3 Оцінка фінансового становища у системі ефективності управління грошовими потоками підприємства	36
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТОВ «СУМИФІТОФАРМАЦІЯ»	45
3.1 Забезпечення високого рівня платоспроможності та кредитоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» у системі управління грошовими потоками	45
3.2 Формування оптимального залишку грошових коштів підприємства	52
3.3 Формування стратегії управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація»	59
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми. У процесі кругообігу оборотні кошти неминуче змінюють свою функціональну форму і, в сфері обігу, в результаті реалізації готової продукції перетворюються в грошові кошти. Грошові кошти в основному зберігаються в банку на розрахунковому (поточному) рахунку підприємства, так як переважна частина розрахунків проводиться в безготівковій формі. Щоб оплачувати свої витрати, організація повинна мати достатній приплив грошей у вигляді надходжень від продажу продукції, товарів (робіт, послуг), дивідендів на вкладений капітал, отримання тимчасового запозичення грошей. Таким чином, діяльність підприємства є об'єктивною передумовою виникнення руху грошових потоків. Гроші знаходяться в постійному русі, здійснюючи безперервний оборот, у ході якого відбувається кілька процесів реалізації продукції, товарів і послуг, накопичення капіталу і заощаджень, а також використовуються при здійсненні платежів за фінансовими операціями і нетоварних угодах. Тому питання управління грошовими потоками залишається актуальним в умовах сьогодення.

Тему управління грошовими потоками підприємства досліджувало велике коло науковців. В процесі виконання кваліфікаційної роботи магістра нами використано праці таких науковців і практиків як: Адамян Л.А., Биховченко В. П., Ксьонжик В. В., Гаркуша Н. М., Камалова Л.О., Гут Л.В., Загородна О.М., Серединська В.М., Кошельок Г.В., Лобачева І.Ф., Майборода О.Є., Мордовцев О., Хребтов М., Осадча О. О., Савіна Н.Б., Ріпа Т. В., Іванова А.О., Сітак І.Л., Стефанишин О., Магас Н., Танклевська Н.С., Томчук О. Ф., Федішин М.П., Халатур С.М., Кравченко М.В., Павлік І.Д., Чумак В.Д., Al-Hawatmeh O.N., Alnorі F., David C.O., Grace O., Lugard O.K., Regina O. Але непростий процес трансформації економічних відносин в Україні вимагає поглиблення теоретичних і практичних напрацювань щодо управління грошовими потоками на підприємстві.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та визначення основних напрямків удосконалення управління грошовими потоками виробничо-торгового підприємства.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі **завдання**:

- розглянуто теоретико-методичні засади управління грошовими потоками підприємства;
- оцінено ефективність управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація»;
- дана фінансово-економічну характеристику підприємства;
- проаналізовано фінансове становище у системі ефективності управління грошовими потоками підприємства;
- обґрунтовано перспективні напрямки удосконалення управління грошовими потоками підприємства
- оптимізовано залишок грошових коштів на підприємстві;
- забезпечено високий рівень платоспроможності і кредитоспроможності підприємства у системі управління грошовими потоками;
- розроблено стратегію управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація»;
- зроблено висновки.

Об'єктом дослідження є процес управління грошовими потоками виробничо-торгового підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні рекомендації щодо управління грошовими потоками виробничо-торгового підприємства.

Елементами наукової новизни одержаних результатів роботи є розробка і обґрунтування пропозицій щодо управління грошовими потоками виробничо-торгового підприємства які базуються на визначення оптимального залишку грошових коштів, підтримки високого рівня платоспроможності та кредитоспроможності грошових потоків та формування загальної стратегії управління.

Практичне значення одержаних результатів визначається обґрунтованими пропозиціями щодо формування системи управління грошовими потоками виробничо-торгового підприємства які базуються на визначення оптимального залишку грошових коштів, підтримки високого рівня платоспроможності та кредитоспроможності грошових потоків та формування загальної стратегії управління.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувались такі **методи дослідження**: абстрагування; узагальнення; аналізу (ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз), графічний, моделювання тощо.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи знайшли відображення у матеріалах конференцій: Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення (15-16 листопада 2022 року); Наука, освіта, технології і суспільство (Житомир, 12 листопада 2022 р.).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 2 тези наукових конференцій.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 47 найменувань, 3 додатків. Основний текст викладений на 75 сторінках комп'ютерного тексту, робота містить 24 таблиці, 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ВИРОБНИЧО-ТОРГОВО ПІДПРИЄМСТВА

Питання ефективності управління грошовими потоками підприємства та підвищення існуючого рівня особливого значення набувають в умовах ринкової економіки. Така ситуація пояснюється постійним балансуванням керівництва будь-якого підприємства, коли потрібно закрити постійно зростаючі потреби в економічних ресурсах за умови їхньої обмеженості. За таких умов потрібно враховувати не лише можливість фінансового забезпечення поточних витрат, а й досягнення стратегічних цілей підприємства [8]. Лише за таких умов діяльність підприємства можна вважає ефективною.

Діяльність кожного підприємства безпосередньо пов'язана з рухом грошових коштів. Рух грошових коштів відображає всі стадії процесу відтворення через формування, розподіл та використання грошових доходів.

Таким чином, визначимо, що основною метою управління грошовими потоками підприємства має бути така діяльність, яка здатна забезпечити фінансову рівновагу, максимізувати чистий грошовий потік, а отже забезпечити ефективне функціонування всього підприємства [25].

Визначену мету управління грошовими потоками підприємства можна розглядати як сукупність декількох цілей [5, 29, 43]:

- своєчасне забезпечення фінансовими ресурсами всіх видів діяльності підприємства з урахуванням пріоритетності потреб;
- підтримання ліквідності та платоспроможності підприємства на оптимальному для нього рівні, а також проводити заходи щодо попередження настання фінансової кризи;
- збільшувати та оптимізувати вхідні грошові потоки у розрізі видів діяльності;

- з метою раціонального використання грошових коштів скорочувати цикл їхнього обороту;
- дотримуватись балансу між виділенням коштів для формування резерву ліквідності та можливістю отримати додаткових дохід при їх використанні;
- оптимально розподіляти грошові кошти та оцінювати ефективність їх використання;
- в процесі управління враховувати різні види ризиків, в тому числі і специфічних, які супроводжують фінансово-господарську діяльність підприємства [5, 29, 43].

Виходячи із поставленої мета та визначених підцілей, можна сформулювати завдання управління грошовими потоками підприємства. Так, основною задачею є формування такого обсягу грошових коштів, що його було достатньо для забезпечення потреб при реалізації фінансово-господарської діяльності підприємства [30]. При цьому потрібно враховувати обов'язковість синхронізації обсягів грошових потоків з строком їх формування.

Таким чином, до підзадач можна включити наступні:

- визначення значення оптимального обсягу грошового потоку у певному періоді;
- аналіз структури грошових потоків;
- вивчення впливу управління грошовими потоками на платоспроможність підприємства та розробка заходів щодо підтримання її на належному рівні;
- моніторинг видаткових грошових потоків за різними видами діяльності підприємства;
- підтримка функціонування механізму управління грошовими потоками на підприємстві [36, 34].

Згідно з П(С)БО, грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках в банках та депозити до запитання [15, 22]. Що стосується визначення дефініції “грошовий потік”, то тут не все так однозначно. Частіш за все можна зустріти наступні визначення грошових потоків.

Гаркуша Н. М., Камалова Л. О. пропонують таке визначення: грошовий потік від поточної діяльності є сумою надлишку або нестачі коштів, отриманих у результаті зіставлення надходжень і відрахувань коштів у процесі різних видів діяльності підприємства - операційної, інвестиційної та фінансової [4].

Подібне визначення надає і Воскресенська Т.: грошовий потік - це потік грошових ресурсів пов'язаний із конкретним періодом часу та є різницею між усіма коштами, що надійшли на підприємство й були ним виплачені за цей період” [3].

Відповідно до наукових праць Мордовцев О., Хребтов М. грошовий потік це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових ресурсів, що генеруються його господарською діяльністю [17].

Також необхідно враховувати, що рух грошових коштів пов'язаний з усіма видами діяльності підприємства, а не лише з операційною. Отже, і визначення грошового потоку має бути пов'язане з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства. Такий поділ залишається і при формуванні звіту про рух грошових коштів.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що грошовим потоком вважається надходження чи витрачання грошових коштів підприємством. При цьому відбувається постійний рух грошових коштів між видами діяльності підприємства. Для ґрунтовного розуміння сутності досліджуваної категорії доцільно розглянути класифікацію грошових потоків за різними ознаками.

Зазначимо, що грошовий потік це рух грошових коштів не лише в межах підприємства між його підрозділами, а й поза його межами. По суті, можна виділити два види грошових потоків - позитивний і негативний [18].

Коли сума отриманих підприємством коштів перевищує суму, яку треба віддати - це позитивний грошовий потік Наприклад, якщо грошові кошти отримані від продажу товарів, робіт та послуг, погашення дебіторської заборгованості тощо перевищують суму грошових коштів, витрачених на

виплату заробітної плати, здійснення поточних платежів, кредиторську заборгованість.

Таблиця 1.1 – Класифікація грошових потоків підприємства

№ з/п	Ознака	Найменування грошових потоків
1	За видами господарської діяльності	- грошові потоки від операційної діяльності; - грошові потоки від інвестиційної діяльності; - грошові потоки від фінансової діяльності.
2	За напрямком руху	- вхідні грошові потоки; - вихідні грошові потоки.
3	За обсягом (масштабом) обслуговування операцій	- грошові потоки по підприємству загалом; - грошові потоки по окремим структурним підрозділам підприємства; - грошові потоки по окремим господарським операціям.
4	За економічним змістом і призначенням	- грошові потоки, пов'язані з отриманням прибутку; - грошові потоки, не пов'язані з отриманням прибутку; - грошові потоки, які є обов'язковими.
5	За методом оцінки	- поточні грошові потоки; - майбутні грошові потоки;
6	За методом обчислення обсягу грошового потоку	- валовий (сукупний) грошовий потік; - чистий (сальдовий) грошовий потік;
7	За рівнем достатності обсягу	- оптимальний грошовий потік; - надлишковий грошовий потік; - дефіцитний грошовий потік.

Джерело: складено автором на основі [6, 11, 34, 45].

Натомість негативний грошовий потік, навпаки - коли сума грошового потоку від підприємства перевищує суму грошового потоку, що йде до підприємства. У такому разі доцільно говорити про неефективне управління грошовими ресурсами і вимагає від підприємства збільшення доходів та зменшення видатків.

Виходячи з цього можна стверджувати, що грошовий потік - це розрахункова величина грошових коштів, які надходять на підприємство та виходять нього за визначений період часу. Схема руху грошових потоків на підприємстві зображена на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Схема руху грошових потоків на підприємстві за трьома видами господарської діяльності - операційна, інвестиційна, фінансова

Джерело: складено автором на основі [9, 18, 30, 40].

Проте, не можна ототожнювати прибуток, що отримує підприємство з грошовим потоком. Загалом на грошовий потік впливає багато факторів, зокрема співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, сума коштів, зосереджена у запасах, капітальні видатки та наявність та необхідність обслуговування кредитів та інших боргових зобов'язань [14].

Покращення грошового потоку багато власників підприємств розглядають з позиції необхідності його збільшення, проте це не завжди так. Дієвими кроками в цьому напрямку можуть стати наступні:

1. Робота з дебіторами та повернення сум дебіторської заборгованості. Утримуючи великі суми коштів у дебіторській заборгованості, підприємство лишає себе можливості для ефективного їх використання, отже переглянути політику співпраці з клієнтами є слушною думкою, наприклад, можна

запропонувати деякі знижки за розрахунки протягом короткого періоду тощо [24, 37].

2. Встановлення та дотримання вимог щодо кредитування клієнтів. Для зниження ризиків неплатежів або довготривалого користування кредитними ресурсами доцільно спочатку оцінювати ризики кредитування по кожному клієнтові, як це роблять банківські установи. І на основі цього вже приймати рішення [33].

3. Збільшення валового доходу за рахунок збільшення обсягу продажів товарів, робіт та послуг підприємства [21, 33]. Для цього доцільно залучати нових клієнтів, пропонувати нові товари або додаткові послуги вже існуючій клієнтській базі. Яким би прекрасним та цікавим не був товар, завжди є можливість щось покращити або запропонувати додатковий сервіс. Якщо пошук нових клієнтів чи вихід на новий ринок може потребувати не лише додаткових фінансових витрат, а й час, то робота з існуючою клієнтською базою може принести додатковий результат та підвищити лояльність клієнтів. З боку підприємства за таких умов необхідно максимально приділяти увагу управлінню дебіторською заборгованістю та кредитами, якщо це є можливою формою продажу товарів.

4. Гнучка система ціноутворення та формування системи знижок. Основною метою в такому випадку стає стимулювання дострокових виплат та зменшення потенціальної суми дебіторської заборгованості [2].

5. Забезпечення банківських кредитів. Ефективним інструментом для рішення короткострокових проблем із грошовими коштами - це відкриття поновлюваних кредитних ліній позики на власний капітал. При цьому багато уваги доцільно приділити платіжній дисципліні та своєчасному погашенню заборгованостей [16].

Дієвим інструментом управління грошовими потоками підприємства є моніторинг результатів грошових потоків за певний період часу, оптимальним періодом може бути місяць. Подібна частота моніторингу дозволить сформувати більш точні прогностичні розрахунки щодо сум та типів грошових потоків та

використовувати отриману інформацію під час прийняття поточних фінансових рішень та рішень стратегічного характеру.

На рис. 1.2. проаналізовано внутрішні та зовнішні причини недостатності грошових коштів на підприємстві.

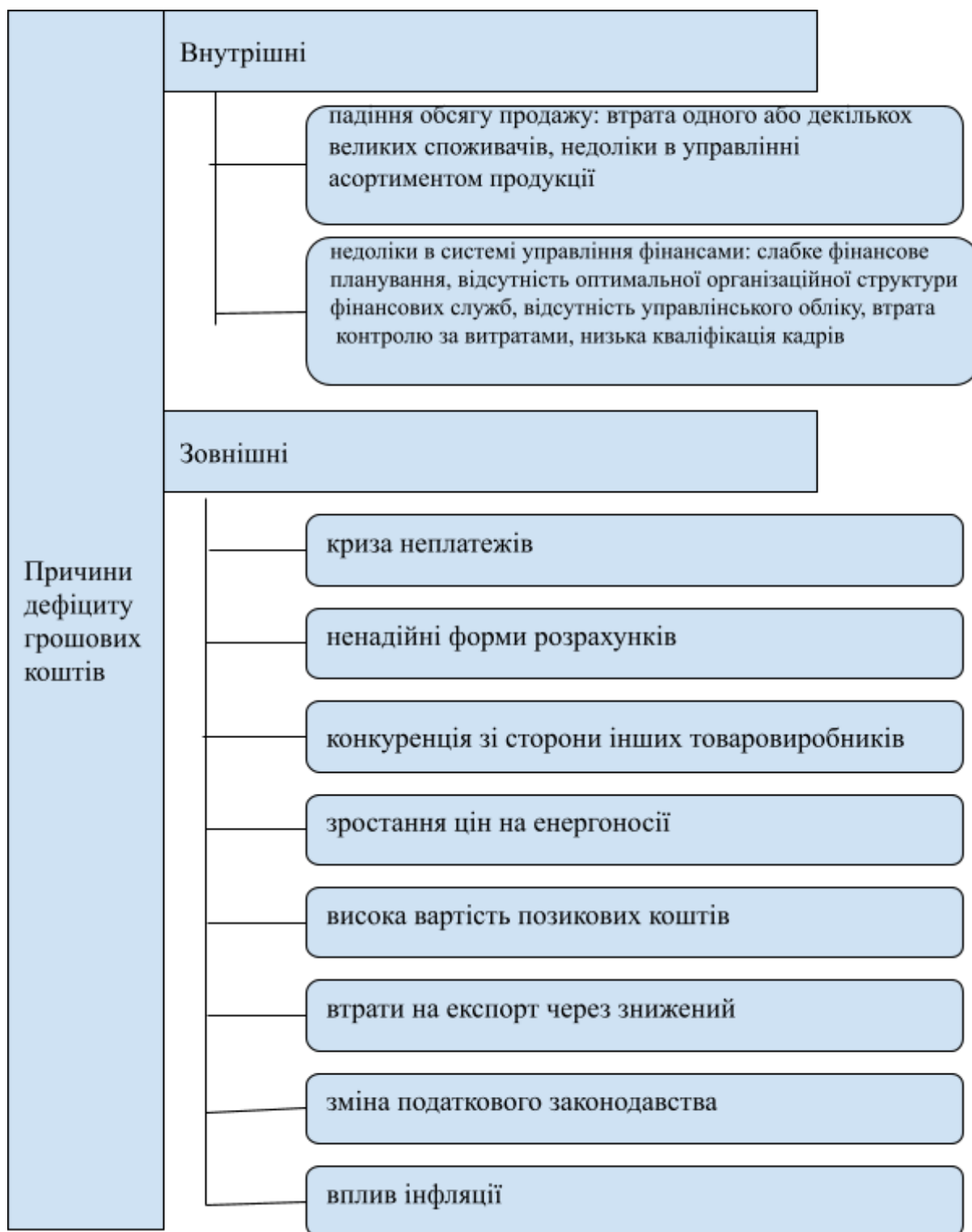

Рисунок 1.2 - Причини недостатності грошових коштів на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [14, 26, 33].

Ефективне управління грошовими потоками ґрунтується на певних принципах, серед них варто виділити наступні - принцип збалансованості, ліквідності, достовірності, оптимізації грошових потоків тощо.

Основні принципи управління грошовими потоками підприємства згруповано у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Принципи управління грошовими потоками підприємства

№	Принцип	Характеристика принципу
1	Інформаційна достовірність	Передбачає своєчасне та повне представлення фінансової інформації, структурованої відповідно до потреб моделі
2	Збалансованість	Обґрунтоване використання для потреб управління грошовими потоками критеріїв та методів групування, зведення та узагальнення грошових потоків підприємства
3	Ефективність	Визначення оптимального рівня розподілу грошових коштів у просторі та часі для мінімізації витрат на досягнення необхідного ефекту (наприклад, підтримання визначеного рівня ліквідності)
4	Цільового спрямування	Забезпечує відповідність управлінських рішень основній меті функціонування господарських суб'єктів та забезпечує їх орієнтованість на стратегічні напрямки розвитку
5	Системність	Необхідність сприйняття управління грошовими потоками як підсистеми загальної системи управління підприємством
6	Альтернативність	Необхідність існування багатоваріантності підходів до певної ситуації, що стосується управління грошовими потоками
7	Конструктивність	Всі рішення повинні бути спрямовані на пошук шляхів ліквідації виявлених труднощів, розвиток та вдосконалення
8	Динамічність	Необхідність постійного вдосконалення вже наявних управлінських рішень та розробок
9	Адекватності чинникам зовнішнього середовища	Покликаний забезпечити постійний моніторинг впливу чинників зовнішнього середовища на формування грошових потоків

Джерело: складено автором на основі [21, 29, 36, 41].

Деякі з них є загальними для управління грошовими потоками підприємств, деякі специфічними, що застосовуються в залежності від специфіки діяльності підприємства. Процес управління грошовими потоками підприємства реалізується через основні функції:

- своєчасний та повний облік вхідних та вихідних грошових потоків на підприємстві;
- періодичний аналіз грошових потоків та визначення якості грошових потоків на основі якого визначається сальдо грошового потоку за видами діяльності підприємства. На основі якісно проведеного аналізу виявляються причини надлишку або нестачі грошових коштів, визначаються джерела їх надходження та напрями подальшого використання;
- планування та прогнозування сум грошових потоків у короткостроковій та середньостроковій перспективі;
- контроль [19].

Загальними критеріями управління грошовими потоками підприємства можуть виступати наступні кількісні характеристики: обсяг чистого грошового потоку, обсяг валових вхідних і вихідних грошових потоків, а також ліквідність грошового потоку [16].

Управління грошовими потоками підприємство має організовувати комплексно без відриву від інших напрямів фінансового управління. Результатом подібного підходу є формування цілісної системи цілей та завдань управління грошовими потоками підприємства, що забезпечують досягнення його стратегічної мети.

Зарубіжні джерела пропонують в управлінні грошовими потоками підприємств у період кризи дотримуватись наступних принципів: фінансової гнучкості, ризиковості, управлінського консерватизму та відповідності податковій ситуації [42, 44, 45]. Також велика увага приділяється оптимізації залишків грошових коштів на підприємстві.

Реалізація певних стратегій розвитку підприємства ґрунтується на результатах прогнозування його стану та перспектив. Однак в умовах фінансової

кризи прогнозування часто дає значні помилки. У світовій практиці вважається недоцільним використовувати результати прогнозування для обґрунтування управління грошовими потоками. Якщо економіка є нестабільною та/ або підприємство перебуває у кризовій ситуації. У такому разі пропонують перейти від фінансового прогнозування до фінансового планування.

Також світовий досвід управління підприємством у кризовому стані або коли економіка перебуває у кризі передбачає використання інших критеріїв ефективності діяльності, ніж традиційні показники рентабельності та прибутковості. До більш актуальних критеріїв відносять показники динамічності та достатності грошових потоків. Особливо це стосується грошових потоків, що виникають при формуванні фінансових ресурсів підприємства. Диверсифікації притоків грошових коштів пропонується досягти за рахунок залучення накопичень населення, кредитів під власний капітал, кредитів страхових компаній. Що дасть змогу збільшити обсяг фінансових ресурсів підприємства та зробити більш стабільними відтоки грошових коштів [47, 46].

Отже, при управлінні грошовими потоками підприємства у період кризи особливо важливим є узгоджувати стратегічні цілі підприємства з його поточними фінансовими можливостями, планувати альтернативні короткострокові шляхи розвитку, забезпечити оптимізації грошових потоків та їх диверсифікацію, здійснювати постійний контроль за рухом грошових коштів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТОВ «СУМИФІТОФАРМАЦІЯ»

2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Сумифітофармація» засновано у 2001 році і за більше ніж двадцять років свого розвитку змогло пройти тривалий шлях від переробки до вирощування, збирання, переробки та реалізації лікарської рослинної сировини, натуральних інгредієнтів для чаю і спецій. На сьогоднішній день продукція компанії експортується у більше ніж 20 країн, зокрема США, країни Західної Європи та країни азіатського регіону. На сьогоднішній день можна стверджувати, що ТОВ «Сумифітофармація» - один із лідерів з виробництва сировини для фармацевтичної промисловості у Східній Європі.

Відповідно до коду видів економічної діяльності, основний вид діяльності – 21.20 Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів. На сьогоднішній день компанія також надає послуги з проектування та виробництва обладнання для переробки та фасування лікарської рослинної сировини.

Фінансово-економічну характеристику ми розпочнемо з аналізу складу та структури джерел фінансування підприємства. Так, у таблиці 2.1 розглянуто динаміку джерел фінансування підприємства за 2018-2021 роки.

Слід відмітити стійке зростання валюти балансу ТОВ «Сумифітофармація» за 2019-2021 роки на майже 25 млн. грн., що пов'язано як зі збільшення власного капіталу підприємства на 14 млн. грн так і короткострокових зобов'язань підприємства на 10 мл. грн. Сума довгострокових зобов'язань підприємства також збільшилась на 1,4 млн. грн. у 2021 році. Якщо розглядати складові власного капіталу, то окрім нерозподіленого прибутку всі статті є сталими. Так, зареєстрований капітал складає 9849 тис.грн, також підприємство сформувало

майже 1,5 млн. грн резервного капіталу. Проте за рахунок чистого прибутку, основна частин якого інвестована у виробництво, сума нерозподіленого прибутку зросла з 12 млн. грн у 2019 році до більше ніж 26 млн. грн у 2021 році.

Таблиця 2.1 – Динаміка джерел фінансування ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Зареєстрований (пайовий) капітал	9 849	9 849	9 849	9 849	0	0
Додатковий капітал	143	0	0	0	-143	0
Резервний капітал	1 498	1 498	1 477	1 477	-21	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	17 872	12 111	14 183	26 482	8 610	12 299
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	29 362	23 458	25 509	37 808	8 446	12 299
Інші довгострокові зобов'язання	668	540	2 001	2 001	1 333	0
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	668	540	2 001	2 001	1 333	0
Короткострокові кредити банків	3 237	370	370	0	-3 237	-370
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	4 337	5 818	10 840	23 976	19 639	13 136
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	2 033	2 462	673	1 415	-618	742
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1 048	1 836	151	231	-817	80
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1 502	1 919	478	708	-794	230
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	3 305	600	2 999	74	-3 231	-2 925
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	7	7	7	7	0	0
Поточні забезпечення	99	222	195	2 179	2 080	1 984
Інші поточні зобов'язання	4 052	5 280	252	78	-3 974	-174
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	19 620	18 514	15 965	28 668	9 048	12 703
Баланс	49 650	42 512	43 475	68 477	18 827	25 002

Джерело: систематизовано за даними звіту про фінансовий стан за 2018-2021 роки

Якщо розглядати складові поточних зобов'язань підприємства, то відмічаємо погашення всіх банківських позик на дату складання звітності. Тобто, якщо у 2018 році залишок короткострокових кредитів сягав 3,3 млн. грн, то у 2019 році зменшився до 370 тис. грн, а у 2021 році був повністю погашений. Динамічний розвиток підприємства зумовлює зростання обсягів реалізації продукції, а відповідно і заборгованості за реалізовану продукцію. Так, поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги має стійку тенденцію до зростання і станом на кінець 2021 року становить 23 млн. грн, що на 18 млн. грн більше за 2019 рік та 13 млн. грн за 2020 рік.

Наступні елементи активів ТОВ «Сумифітофармація» здійснювали стимулюючий вплив на розмір загальної суми:

- виробничі запаси (+417,36%);
- незавершене виробництво (+105,89%);
- запаси (+43,39%);
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (+266,85%);
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (+251,43%);
- гроші та їх еквіваленти (+95,27%);
- витрати майбутніх періодів (+112,5%);

Негативно впливали на суму такі елементи активів ТОВ «Сумифітофармація»:

- готова продукція (-5,45%);
- векселі одержані (-100%);
- дебіторська заборгованість за виданими авансами (-10,78%);
- інша поточна дебіторська заборгованість (-99,43%);
- інші оборотні активи (-89,6%);
- нематеріальні активи (-25,93%);
- незавершені капітальні інвестиції (-93,37%);
- основні засоби: (-16,74%);
- інші фінансові інвестиції (-91,61%).

Розглянемо також і структуру джерел фінансування підприємства.

Таблиця 2.2 – Динаміка структури джерел фінансування ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, %

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Зареєстрований (пайовий) капітал	19,84	23,17	22,65	14,38	-5,46	-8,27
Додатковий капітал	0,29	0	0	0	-0,29	0
Резервний капітал	3,02	3,52	3,4	2,16	-0,86	-1,24
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	36	28,49	32,62	38,67	2,67	6,05
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	59,14	55,18	58,68	55,21	-3,93	-3,47
Інші довгострокові зобов'язання	1,35	1,27	4,6	2,92	1,57	-1,68
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	1,35	1,27	4,6	2,92	1,57	-1,68
Короткострокові кредити банків	6,52	0,87	0,85	0	-6,52	-0,85
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8,74	13,69	24,93	35,01	26,27	10,08
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	4,09	5,79	1,55	2,07	-2,02	0,52
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	2,11	4,32	0,35	0,34	-1,77	-0,01
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	3,03	4,51	1,1	1,03	-2	-0,07
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	6,66	1,41	6,9	0,11	-6,55	-6,79
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	0,01	0,02	0,02	0,01	0	-0,01
Поточні забезпечення	0,2	0,52	0,45	3,18	2,98	2,73
Інші поточні зобов'язання	8,16	12,42	0,58	0,11	-8,05	-0,47
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	39,52	43,55	36,72	41,87	2,35	5,15
Баланс	100	100	100	100	0	0

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан за 2018-2021 роки

Структура джерел фінансування є відносно сталою і відповідає загальній концепції динамічного розвитку підприємства. Так, питома вага власного капіталу зменшилась з 59% у 2018 році до 55% у 2021 році. Відповідно питома вага довгострокових зобов'язань збільшилась з 1,35% до 2,92% у 2021 році, а поточних зобов'язань: з 39,5% до 41,8%. Тобто власний капітал займає 55%, а позиковий капітал – 45%. Відповідно сформовані кошти спрямовуються на формування оборотних і необоротних активів підприємства, що і буде розглянуто надалі.

Таблиця 2.3 – Динаміка активів ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, тис.грн

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Нематеріальні активи	54	119	64	40	-14	-24
Незавершені капітальні інвестиції	166	0	27	11	-155	-16
Основні засоби:	15 934	14 797	13 121	13 266	-2 668	145
Інші фінансові інвестиції	143	0	12	12	-131	0
Відстрочені податкові активи	17	18	4	0	-17	-4
Інші необоротні активи	34	34	0	0	-34	0
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	16 348	14 968	13 228	13 329	-3 019	101
Виробничі запаси	1 377	976	2 319	7 124	5 747	4 805
Незавершене виробництво	1 733	2 204	2 700	3 568	1 835	868
Готова продукція	12 763	14 519	13 051	12 068	-695	-983
Запаси	15 873	17 699	18 070	22 760	6 887	4 690
Векселі одержані	405	0	0	0	-405	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7 508	6 642	9 355	27 543	20 035	18 188
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1 327	1 364	1 151	1 184	-143	33
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	70	1	0	246	176	246
Інша поточна дебіторська заборгованість	5 814	1 453	62	33	-5 781	-29
Гроші та їх еквіваленти	1 691	372	900	3 302	1 611	2 402
Витрати майбутніх періодів	8	0	9	17	9	8
Інші оборотні активи	606	13	700	63	-543	-637
ОБОРОТНІ АКТИВИ	33 302	27 544	30 247	55 148	21 846	24 901

Джерело: систематизовано за даними звіту про фінансовий стан за 2018-2021 роки

Не зважаючи на те, що залишкова вартість основних засобів зменшується із року у рік і станом на кінець 2021 року складає 13,2 млн. грн., первісна вартість є відносно сталою і складає 51,8 млн грн у протягом всього періоду дослідження. Для виробничого підприємства це не можна вважати позитивною тенденцією, проте зважаючи на той факт, що підприємство має можливість самостійно конструювати і виробляти необхідне обладнання і забезпечувати нарощування виробленої продукції говорить про ефективність використання необоротних активів підприємства.

Якщо розглядати оборотні активи, то відповідно суттєво зросли виробничі запаси підприємства (з 1,37 млн. грн у 2018 році до 7,12 млн. грн у 2021 році) і незавершене виробництво (з 1,73 млн. грн у 2018 році до 3,58 млн. грн у 2021 році). Нажаль слід констатувати суттєве зростання дебіторської заборгованості підприємства, що пов'язано з виходом на нові ринки збуту і суттєвим розширенням збутової мережі. Так, якщо у 2018-2020 роках така заборгованість у середньому близько 8 млн. грн, то у 2021 році збільшилась до 27 млн. грн. З одного боку це є свідченням стрімкого розвитку підприємства, а з іншого – відволікає кошти з обігу і потребує зовнішнього фінансування. Позитивним є факт збільшення величини грошових коштів та їх еквіваленту станом на кінець 2021 року до 3 млн. грн. Все це впливає і на структуру активів підприємства.

Структура активів зазнала значних змін. Так, якщо у 2018-2020 роках питома вага необоротних активів знаходилась у межах 30-34%, то у 2021 році різко зменшилась до 19,3% за рахунок суттєвого збільшення вартості оборотних активів підприємства. У структурі оборотних активів значно зросла питома вага виробничих запасів (з 2,7% у 2018 році до 10,4% у 2021 році) та дебіторської заборгованості за товари, роботи чи послуги (з 15% у 2018 і 2019 роках до 40,2% у 2021 році). Також необхідно відмітити суттєву питому вагу грошових коштів та їх еквівалентів (4,82% у 2021 році на противагу 0,88 у 2019 році) та зменшення питомою ваги іншої поточної дебіторської заборгованості з 11,71% до 0,05% у 2021 році. В цілому питома вага оборотних активів зросла з 67% до 80,5% у 2021 році.

Таблиця 2.4 – Динаміка активів ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, %

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Нематеріальні активи	0,11	0,28	0,15	0,06	-0,05	-0,09
Незавершені капітальні інвестиції	0,33	0	0,06	0,02	-0,31	-0,04
Основні засоби:	32,09	34,81	30,18	19,37	-12,72	-10,81
Інші фінансові інвестиції	0,29	0	0,03	0,02	-0,27	-0,01
Відстрочені податкові активи	0,03	0,04	0,01	0	-0,03	-0,01
Інші необоротні активи	0,07	0,08	0	0	-0,07	0
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	32,93	35,21	30,43	19,46	-13,47	-10,97
Виробничі запаси	2,77	2,3	5,33	10,4	7,63	5,07
Незавершене виробництво	3,49	5,18	6,21	5,21	1,72	-1
Готова продукція	25,71	34,15	30,02	17,62	-8,09	-12,4
Запаси	31,97	41,63	41,56	33,24	1,27	-8,32
Векселі одержані	0,82	0	0	0	-0,82	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	15,12	15,62	21,52	40,22	25,1	18,7
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	2,67	3,21	2,65	1,73	-0,94	-0,92
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,14	0	0	0,36	0,22	0,36
Інша поточна дебіторська заборгованість	11,71	3,42	0,14	0,05	-11,66	-0,09
Гроші та їх еквіваленти	3,41	0,88	2,07	4,82	1,41	2,75
Витрати майбутніх періодів	0,02	0	0,02	0,02	0	0
Інші оборотні активи	1,22	0,03	1,61	0,09	-1,13	-1,52
ОБОРОТНІ АКТИВИ	67,07	64,79	69,57	80,54	13,47	10,97
БАЛАНС	100	100	100	100	0	0

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан за 2018-2021 роки

Також необхідно відмітити суттєву питому вагу грошових коштів та їх еквівалентів (4,82% у 2021 році на противагу 0,88 у 2019 році) та зменшення питомою ваги іншої поточної дебіторської заборгованості з 11,71% до 0,05% у 2021 році. В цілому питома вага оборотних активів зросла з 67% до 80,5% у 2021 році.

Такі зміни вплинули і на фінансові результати діяльності підприємства, що і буде відображено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка фінансового результату ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 – 2021 роки, тис. грн.

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	40 855	47 362	99 152	153 002	112 147	53 850
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	34 959	38 765	84 314	126 861	91 902	42 547
Валовий прибуток (збиток)	5 896	8 597	14 838	26 141	20 245	11 303
Інші операційні доходи	4 202	1 404	1 433	1 840	-2 362	407
Адміністративні витрати	3 199	3 860	4 180	6 862	3 663	2 682
Витрати на збут	976	1 571	1 285	2 089	1 113	804
Інші операційні витрати	4 898	9 575	6 638	4 128	-770	-2 510
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	1 025	-5 005	4 168	14 902	13 877	10 734
Інші доходи	209	2	766	0	-209	-766
Фінансові витрати	800	555	148	18	-782	-130
Інші витрати	14	236	2	0	-14	-2
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	420	-5 794	4 784	14 884	14 464	10 100
Витрати (дохід) з податку на прибуток	138	110	852	2 585	2 447	1 733
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	282	-5 904	3 932	12 299	12 017	8 367

Джерело: систематизовано за даними звіту про фінансові результати за 2018-2021 роки

Констатуємо щорічне зростання чистого доходу від реалізації продукції та надання послуг. Так, за період дослідження він зріс майже у 4 рази з 40,8 млн. грн у 2018 році до 153 млн. грн у 2021 році. При цьому валовий прибуток збільшився у більше ніж 4 рази з 5,89 млн. грн до 26,14 млн. грн, що свідчить про високу ефективність саме виробничої діяльності підприємства. Проте вже фінансовий результат від операційної діяльності має вже різнопланове значення. Так, за рахунок інших операційних витрат у 2019 році на рівні 9,57 млн. грн, підприємство отримало збиток у розмірі 5 млн. грн. При цьому прибуток від операційної діяльності у 2021 році складає 14,9 млн. грн. Зазначена тенденція

стала наслідком виходу підприємства на нові ринки збуту та додатковими логістичними витратами на просування і реалізацію продукції. Фінансові доходи та витрати пов'язані з рухом капіталу на підприємстві та необхідністю додаткового залучення позикових коштів для покриття негативного сальдо платіжного балансу.

Підприємство знаходиться на загальній системі оподаткування і є платником податку на прибуток. Якщо у 2018-2019 роках його сума складає чуть більше 100 тис. грн, то у 2021 році сума сплати складає 2,58 млн. грн. У свою чергу чистий фінансових результат збільшився з 282 тис.грн у 2018 році до 12,29 млн. грн у 2021 році. Порівняно з 2020 році чистий прибуток збільшився більше ніж у 3 рази з 3,93 млн. грн до 12,29 млн. грн. В цілому можна зробити висновок, що підприємство має стійку тенденцію до розвитку за основними фінансово-економічними показниками звіту про фінансовий стан та фінансові результати. Наступним етапом необхідно розглянути рух грошових коштів по підприємству та оцінити ефективність управління грошовими потоками.

2.2 Оцінка ефективності управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація»

Інформація щодо руху грошових коштів відображається у формі номер 3 фінансової звітності підприємства, а саме звіту про рух грошових коштів прямим і непрямим методом. Так, у таблиці 2.6 відображено рух коштів в процесі операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та чистий рух грошових коштів.

Чистий рух коштів від операційної діяльності є позитивним за 2018-2021 роки: від 192 тис.грн у 2020 році до 4,27 млн. грн у 2021 році. Зрозуміло, що найбільше надходження коштів пов'язано з надходженням від реалізації продукції і послуг (39,8 млн. грн у 2018 році та 164 млн. грн у 2021 році), а витрачання коштів з оплатою товарів і послуг (5,8 млн. грн у 2018 році та 124,29 млн. грн у 2021 році), оплати праці та оплати зобов'язань з податків і зборів.

Чистий рух коштів від операційної діяльності є позитивним за 2018-2021 роки: від 192 тис.грн у 2020 році до 4,27 млн. грн у 2021 році.

Таблиця 2.6 – Динаміка грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, тис.грн

Показники	Рік				Всього за 2018-2021 роки
	2018	2019	2020	2021	
Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	39 861	51 690	115 178	164 072	370 801
Цільового фінансування	898	421	214	247	1 780
Надходження авансів від покупців і замовників	3 367	706	3 198	74	7 345
Надходження від повернення авансів	2	1	17	57	77
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	14	8	7	0	29
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3	0	0	0	3
Інші надходження	164	228	28	119	539
Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)	5 849	27 847	87 358	124 299	245 353
Праці	7 120	8 530	9 817	14 518	39 985
Відрахувань на соціальні заходи	4 659	5 475	4 537	3 935	18 606
Зобов'язань з податків і зборів	4 093	6 998	15 595	16 040	42 726
Витрачання на оплату авансів	20 795	231	75	181	21 282
Витрачання на оплату повернення авансів	4	1 052	3	424	1 483
Інші витрачання	1 388	1 064	1 065	898	4 415
Чистий рух коштів від операційної діяльності	401	1 857	192	4 274	6 724
необоротних активів	0	0	916	0	916
необоротних активів	236	166	451	1 287	2 140
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-236	-166	465	-1 287	-1 224
Отримання позик	4 588	0	0	0	4 588
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	0	100	100	0	200
Інші надходження	92	5	800	0	897
Погашення позик	3 082	2 867	0	370	6 319
Витрачання на сплату відсотків	274	250	754	215	1 493
Інші платежі	92	0	25	0	117
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	1 232	-3 012	121	-585	-2 244
Чистий рух грошових коштів за звітний період	1 397	-1 319	774	2 402	3 254
Залишок коштів на початок року	294	1 691	126	900	3 011
Залишок коштів на кінець року	1 691	372	900	3 302	6 265

Джерело: систематизовано на основі звітів про рух грошових коштів підприємства за 2018-2021 роки

Зрозуміло, що найбільше надходження коштів пов'язано з надходженням від реалізації продукції і послуг (39,8 млн. грн у 2018 році та 164 млн. грн у 2021 році), а витрачання коштів з оплатою товарів і послуг (5,8 млн. грн у 2018 році та 124,29 млн. грн у 2021 році), оплати праці та оплати зобов'язань з податків і зборів.

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності у 2018, 2019 та 2021 році є від'ємним і пов'язаний з купівлею необоротних активів ТОВ «Сумифітофармація». У 2020 році за рахунок продажу необоротних активів на 916 тис. грн рух коштів носить позитивний характер і позитивне сальдо складає 465 тис. грн.

На рисунку 2.1 відображено структуру надходжень грошових коштів підприємства за 2018-2021 роки.

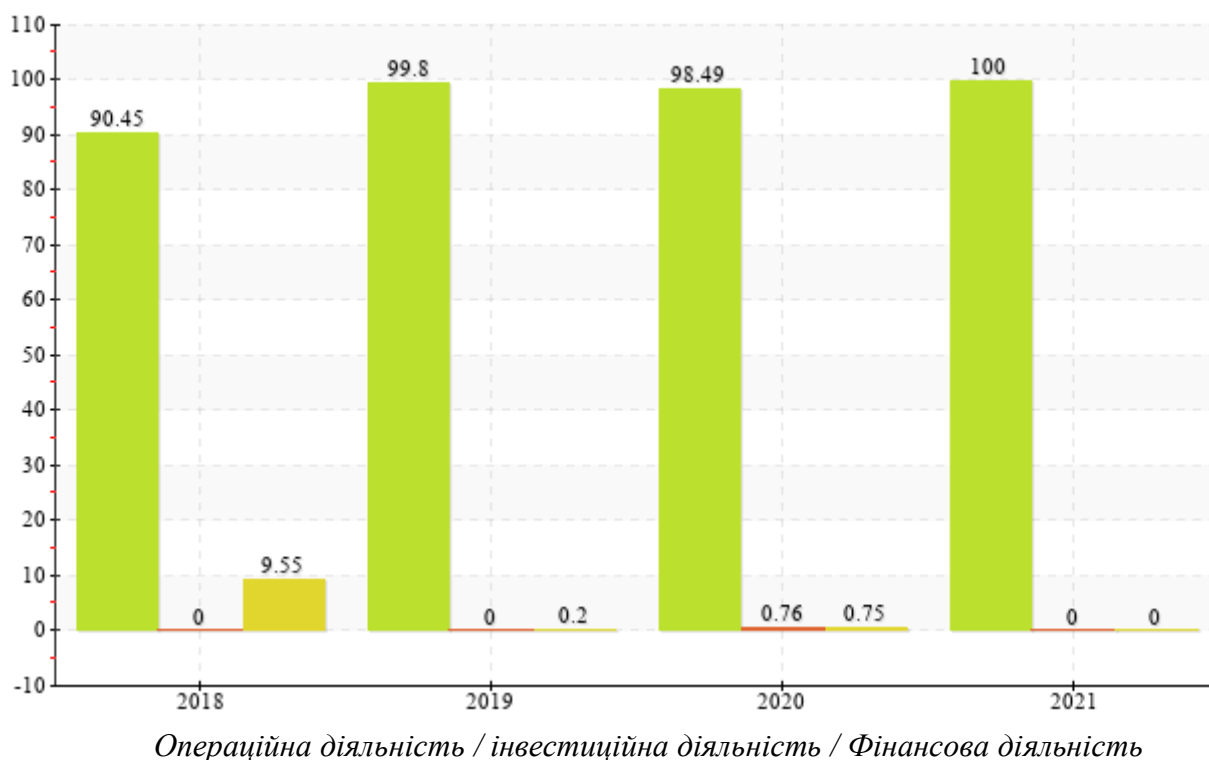

Рисунок 2.1 – Структура надходжень грошових коштів ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, %

Джерело: побудовано на основі звіту про рух грошових коштів підприємства за 2018-2021 роки

Чистий рух коштів від фінансової діяльності також є різноплановим. За рахунок отриманої позики у сумі 4,58 млн. грн у 2018 році чистий рух коштів від фінансової діяльності складає 1,23 млн. грн. Відповідне погашення позики призвело до негативного сальдо у 2019 році на рівні 3,012 млн. грн, яке у подальшому було перекрито рухом коштів від операційної діяльності та залишком коштів на початок року.

Чистий рух коштів від фінансової діяльності у 2021 році негативний і пов'язаний з погашенням позики (370 тис. грн) та сплатою відсотків (215 тис. грн). Чистий рух грошових коштів за 2018, 2020-2021 роки носить позитивний характер і станом на кінець 2021 року складає 2,4 млн. грн. Як зазначалось раніше, за рахунок залишку коштів на початок року вдалося запобігти негативному сальдо залишку на кінець 2019 року. У 2021 році сформувався найбільший перехідний залишок у сумі 3,3 млн. грн і він є найбільшим за період дослідження.

Аналізуючи проведені дослідження слід констатувати концентрацію грошових надходжень на підприємстві від основної операційної діяльності. Так, якщо у 2018 році надходження від операційної діяльності займали 90,45%, то у 2019-2020 році підвищились до 00%, а у 2021 році сягнули 100%. Вважаємо таку концентрацію недоцільною, оскільки підприємство має на рахунку достатню кількість готівкових коштів та великий розмір дебіторської заборгованості, виникненню частини якої можна запобігти шляхом перегляду договірних відносин і впровадження штрафних санкцій і платежів.

На рисунку 2.2 розглянемо структуру грошових видатків у розрізі видів діяльності відповідно до форми 3 «Звіт про рух грошових коштів» за 2018-2021 роки.

Також слід відмітити високу концентрацію відтоку грошових коштів на операційній діяльності підприємства. Так, якщо у 2018-2019 роках питома вага операційної діяльності складала у середньому 93%, то у 2020-2021 роках підвищилась до майже 99%. Незначний відтік грошових коштів від інвестиційної і фінансової діяльності пов'язаних з обслуговуванням банківської позики у 2018-

2019 роках та придбанням незначної кількості необоротних активів на підприємстві. Висока питома вага видатків операційної діяльності свідчить і про фактичну відсутність сплачених штрафних платежів і санкцій за несвочасне виконання договірних зобов'язань, що говорить про високий рівень менеджменту на підприємстві.

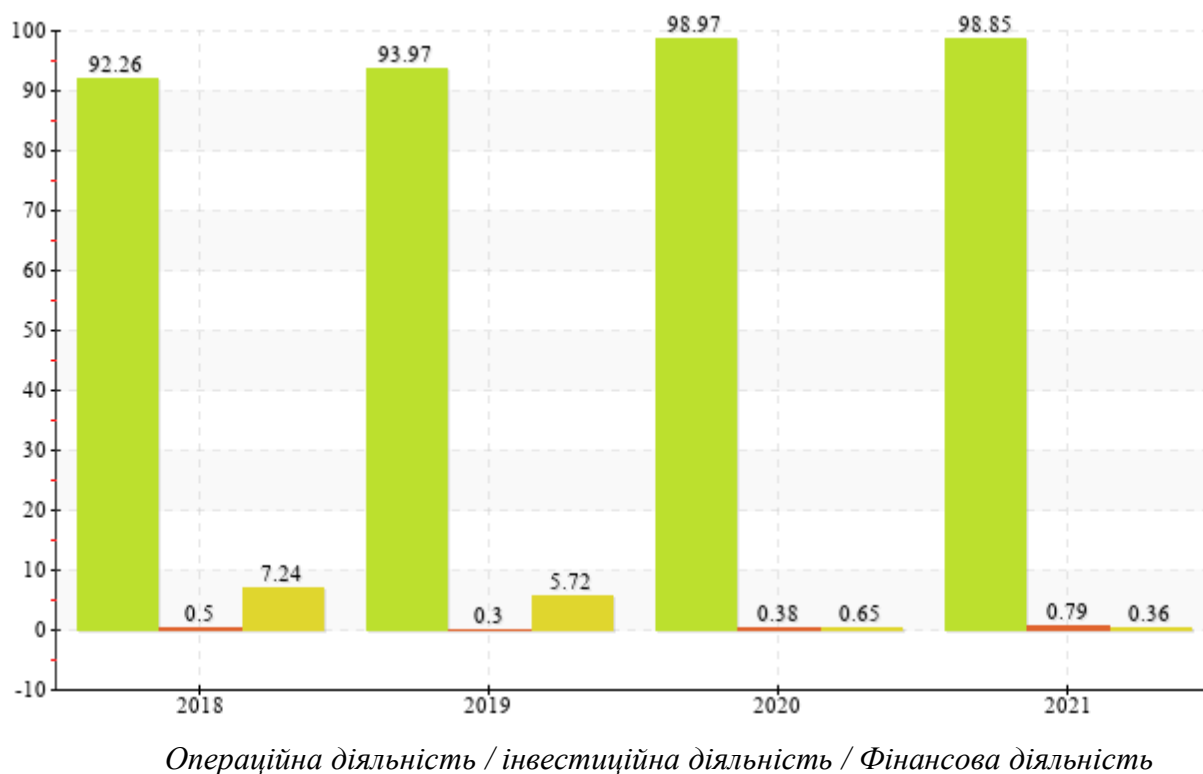

Рисунок 2.2 – Структура відтоку грошових коштів ТОВ «Сумифітофармація» за 2018-2021 роки, %

Надалі розглянемо систему відносних показників, що характеризують ефективність управління грошовими потоками на підприємстві. Зауважимо, що завжди велика увага приділяється достатності грошових коштів, тому і розглянемо відносні показники достатності грошових коштів підприємства (таблиця 2.7).

Зауважимо, що з кожним роком зростає середньоденна потреба в грошових коштах для операційної діяльності підприємства. Так, якщо у 2018 році ця сума складала 121,97 тис. грн, то у 2021 році вона підвищилась до 445,26 тис. грн, що більше ніж у 3 рази.

Таблиця 2.7 – Відносні показники достатності грошових коштів ТОВ «Сумифітофармація» у 2018 - 2021 роках

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Середньоденна потреба в коштах для операційної діяльності, тис. грн.	121,97	142,21	329,03	445,26	323,29	116,23
Забезпеченість грошовими коштами, дні	-	7,25	1,93	4,72	-	2,79
Інтервал самофінансування, дні	-	92,26	32,37	49,16	-	16,79

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про рух грошових коштів на підприємстві за 2018-2021 роки

Розрахунок забезпеченості грошовими коштами наведений нижче:

$$2019 = (372 / 2 + 1691 / 2) / ((27847 + 8530 + 5475 + 6\,998 + 231 + 1052 + 1064) / 360) = 7,25 \text{ днів};$$

$$2020 = (900 / 2 + 372 / 2) / ((87358 + 9\,817 + 4\,537 + 15\,595 + 75 + 3 + 1065) / 360) = 1,93 \text{ днів};$$

$$2021 = (3\,302 / 2 + 900 / 2) / ((124\,299 + 14\,518 + 3\,935 + 16\,040 + 181 + 424 + 898) / 360) = 4,72 \text{ днів}.$$

Показник забезпеченості грошовими коштами говорить про те, скільки підприємство здатне себе фінансувати за рахунок вільних грошових коштів. Нажаль слід констатувати, що даний показник має негативну тенденцію і зменшився майже удвічі порівняно з 2019 роком. Так, якщо у 2019 році підприємство мало змогу профінансувати свою діяльність протягом 7 днів, то у 2021 році – тільки 4 дні.

Розглянемо також і показник інтервалу самофінансування, що говорить про здатність проводити своєчасні розрахунки в рамках поточної діяльності. Розрахунок наведений нижче:

$$2019 \text{ рік} = (6\,642 / 2 + 7\,508 / 2 + 1\,364 / 2 + 1\,327 / 2 + 1 / 2 + 70 / 2 + 1\,453 / 2 + 5\,814 / 2 + 372 / 2 + 1\,691 / 2) / ((27\,847 + 8\,530 + 5\,475 + 6\,998 + 231 + 1\,052 + 1\,064) / 360) = 92,26 \text{ дні};$$

$$2020 \text{ рік} = (9\,355 / 2 + 6\,642 / 2 + 1\,151 / 2 + 1\,364 / 2 + 1 / 2 + 62 / 2 + 1\,453 / 2 + 900 / 2 + 372 / 2) / ((87\,358 + 9\,817 + 4\,537 + 15\,595 + 75 + 3 + 1\,065) / 360) = 32,37 \text{ дні};$$

$$2021 \text{ рік} = (27\,543 / 2 + 9\,355 / 2 + 1\,184 / 2 + 1\,151 / 2 + 246 / 2 + 33 / 2 + 62 / 2 + 3\,302 / 2 + 900 / 2) / ((124\,299 + 14\,518 + 3\,935 + 16\,040 + 181 + 424 + 898) / 360) = 49,16 \text{ дні}.$$

Нажаль також слід констатувати негативну тенденцію. Якщо у 2019 році інтервал самофінансування складав 92 дні, то у 2021 році зменшився до 49 днів, хоча і більше на 17 днів за показник 2020 року. Тобто, станом на кінець 2021 року підприємство має можливість своєчасно обслуговувати свої зобов'язання перед контрагентами у разі виникнення непередбачуваних обставин від учасників економічних відносин протягом 49 днів, що є доволі високим значенням.

І нарешті розглянемо систему часткових показників, що характеризують ефективність управління грошовими потоками на підприємстві.

Позитивне значення (більше одиниці у 2018, 2019 та 2021 році) показника достатності грошового потоку від поточної діяльності для самофінансування говорить про здатність підприємства фінансувати інвестиційну діяльність за рахунок власних коштів. Так само як і фінансову діяльність, про що говорить показник достатності грошового потоку від поточної діяльності для погашення зобов'язань. У 2021 році він є найвищим, і сягає 7,31.

Коефіцієнт ефективності сукупного грошового потоку розрахований наступним чином:

$$2018 \text{ рік} = (((39\,861 + 898 + 3\,367 + 2 + 14 + 3 + 164 + 4\,588 + 92) - (5\,849 + 7\,120 + 4\,659 + 4\,093 + 20\,795 + 4 + 1\,388 + 236 + 3\,082 + 274 + 92))) / (5\,849 + 7\,120 + 4\,659 + 4\,093 + 20\,795 + 4 + 1\,388 + 236 + 3\,082 + 274 + 92)) = 0,03$$

$$2019 \text{ рік} = ((51\,690 + 421 + 706 + 1 + 8 + 228 + 100 + 5) - (27\,847 + 8\,530 + 5\,475 + 6\,998 + 231 + 1\,052 + 1\,064 + 166 + 2\,867 + 250)) / (27\,847 + 8\,530 + 5\,475 + 6\,998 + 231 + 1\,052 + 1\,064 + 166 + 2\,867 + 250) = -0,02$$

$$2020 \text{ рік} = ((115\,178 + 214 + 3\,198 + 17 + 7 + 28 + 916 + 100 + 800) - (87\,358 + 9\,817 + 4\,537 + 15\,595 + 75 + 3 + 1\,065 + 0 + 451 + 754 + 25)) / (87\,358 + 9\,817 + 4\,537 + 15\,595 + 75 + 3 + 1\,065 + 451 + 754 + 25) = 0,01$$

$$2021 \text{ рік} = ((164\,072 + 247 + 74 + 57 + 119) - (124\,299 + 14\,518 + 3\,935 + 16\,040 + 181 + 424 + 898 + 1\,287 + 370 + 215)) / (124\,299 + 14\,518 + 3\,935 + 16\,040 + 181 + 424 + 898 + 1\,287 + 370 + 215) = 0,01$$

Таблиця 2.8 – Відносні показники ефективності управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Достатність грошового потоку від поточної діяльності для самофінансування	1,7	11,19	0,43	3,32	1,62	2,89
Достатність грошового потоку від поточної діяльності для погашення зобов'язань	0,12	0,6	0,25	7,31	7,19	7,06
Коефіцієнт ліквідності сукупного грошового потоку	1,03	0,98	1,01	1,01	-0,02	0
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку від поточної діяльності	1,01	1,04	1	1,03	0,02	0,03
Коефіцієнт ефективності сукупного грошового потоку	0,03	-0,02	0,01	0,01	-0,02	0
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	-	-0,64	0,69	0,49	-	-0,2
Коефіцієнт реінвестування	-	-0,08	0,05	0,18	-	0,13
Коефіцієнт рентабельності (збитковості) притоку грошових коштів	0,01	-0,11	0,03	0,07	0,06	0,04
Коефіцієнт рентабельності (збитковості) відтоку грошових коштів	0,01	-0,11	0,03	0,08	0,07	0,05
Коефіцієнт рентабельності (збитковості) грошового потоку від поточної діяльності	0,01	-0,11	0,03	0,07	0,06	0,04

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про рух грошових коштів на підприємстві за 2018-2021 роки

Позитивне значення коефіцієнту ефективності сукупного грошового потоку говорить про здатність менеджменту підприємства забезпечувати синхронність грошових потоків у 2018 та 2020-2021 роках. Нажаль, 2019 рік є винятком, оскільки підприємство має негативно сальдо чистого грошового потоку у розмірі 1,3 млн. грн і тільки залишок грошових коштів попереднього періоду дав можливість ефективно проводити свою фінансово-господарську діяльність і забезпечувати підприємство необхідними коштами.

Відмічаємо позитивну динаміку показників рентабельності притоку грошових коштів, відтоку грошових коштів та грошового потоку від звичайної діяльності. Так, станом на кінець 2021 року на 1 гривню притоку грошових коштів припадало 7 копійок чистого прибутку порівняно з 1 копійкою у 2018 році. Так само, кожна гривня грошового потоку від поточної діяльності генерує 7 копійок чистого прибутку. Про збитковість показників і фактори, які це обумовили ми писали вище.

В цілому слід констатувати високу концентрацію грошових потоків підприємства на основній операційній діяльності за 2018-2021 роки та позитивну динаміку основних показників, що характеризують ефективність управління грошовими потоками. Надалі для більш детального розгляду пропонується розглянути систему показників, що говорять у цілому про ефективність фінансового менеджменту на підприємстві та комплексно оцінюють його фінансове становище.

2.3 Оцінка фінансового становища у системі ефективності управління грошовими потоками підприємства

Оцінку фінансового становища як елемент системи ефективності управління грошовими потоками ми розпочнемо з аналізу фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, узагальнюючий показник фінансової стійкості відображено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Визначення типу стійкості фінансового стану ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки, тис. грн.

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Власний капітал та резерви	29 362	23 458	25 509	37 808	8 446	12 299
Необоротні активи	16 348	14 968	13 228	13 329	-3 019	101
Власні обігові кошти	13 014	8 490	12 281	24 479	11 465	12 198
Довгострокові зобов'язання	668	540	2 001	2 001	1 333	0
Наявність власних обігових коштів та довгострокових джерел для фінансування запасів	13 682	9 030	14 282	26 480	12 798	12 198
Короткострокові зобов'язання	19 620	18 514	15 965	28 668	9 048	12 703
Наявність власних обігових коштів, короткострокових та довгострокових джерел для фінансування запасів	33 302	27 544	30 247	55 148	21 846	24 901
Загальна сума запасів	15 873	17 699	18 070	22 760	6 887	4 690
Надлишок (+), недостача власних обігових коштів для формування запасів	-2 859	-9 209	-5 789	1 719	4 578	7 508
Надлишок (+), недостача власних обігових коштів та довгострокових джерел для формування запасів	-2 191	-8 669	-3 788	3 720	5 911	7 508
Надлишок (+), недостача власних обігових коштів та короткострокових і довгострокових джерел для формування запасів	17 429	9 845	12 177	32 388	14 959	20 211

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансовий стан (баланс) підприємства за 2018-2021 роки

Констатуємо, що за результатами розрахунків у 2018-2020 роках спостерігається кризовий тип стійкості фінансового стану, тобто для фінансування запасів окрім власних обігових коштів використовується як довгострокові так і короткострокові зобов'язання. Якщо розглядати 2021 рік, то спостерігаємо абсолютний тип стійкості фінансового стану, тобто власних обігових коштів достатньо для фінансування запасів. У 2017 році власні обігові кошти перевищують величину запасів на 1,7 млн. грн, що доволі є високим

показником. Таким чином можемо стверджувати про покращення стійкості фінансового стану на підприємстві.

Більш розгорнуто про фінансову стійкість говорять часткові показники фінансової стійкості, які відображено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Динаміка часткових показників фінансової стійкості ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Власні обігові кошти, тис. грн.	13 014	8 490	12 281	24 479	11 465	12 198
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,39	0,31	0,41	0,44	0,05	0,03
Маневреність власних оборотних коштів	0,13	0,04	0,07	0,13	0	0,06
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	0,82	0,48	0,68	1,08	0,26	0,4
Коефіцієнт фінансової автономії	0,59	0,55	0,59	0,55	-0,04	-0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	1,69	1,81	1,7	1,81	0,12	0,11
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,69	0,81	0,7	0,81	0,12	0,11
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,44	0,36	0,48	0,65	0,21	0,17
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,97	0,97	0,89	0,93	-0,04	0,04
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0,6	0,56	0,63	0,58	-0,02	-0,05
Коефіцієнт мобільності активів	2,04	1,84	2,29	4,14	2,1	1,85

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансовий стан (баланс) підприємства за 2018-2021 роки

На позитивну динаміку показників фінансової стійкості позитивно впливає значне зростання власних обігових коштів підприємства за 2018-2021 рік більше ніж у 2 рази з 13 млн. грн у 2018 році до 24 млн. грн у 2021 році. Відповідно покращився коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами з 0,31 у 2019 році до 0,44 у 2021 році. Як відмічалось у таблиці 2.9 стосовно типу

стійкості фінансового стану, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів на кінець 2021 року перевищує 1,08 що відповідає абсолютному типу стійкості фінансового стану.

Коефіцієнти фінансової автономії і фінансової залежності знаходяться в межах теоретично-рекомендованих значень. Так, коефіцієнт автономії у межах 0,55-0,59, що говорить про переважання власних джерел фінансування у структурі капіталу підприємства. Підсумовуючи ще раз підкреслимо позитивну динаміку та високе значення основних показників фінансової стійкості, що говорить про низьку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

У своїй політиці залучення зобов'язань в якості джерел фінансування, як можна судити із показника короткострокової заборгованості, підприємство робить акцент на короткострокових боргах, що дозволяє залишатися більш маневреним, залучати і платити за кошти лише в разі потреби. З іншого боку, якщо підприємству буде обмежено доступ до такої короткострокової заборгованості, то воно не зможе забезпечити стійкість господарських процесів. Поточні зобов'язання формували 93% зобов'язань в 2021 р. За 2018 - 2021 рр. індикатор ТОВ «Сумифітофармація» знизився на 0,04.

Якщо індикатор автономії враховує вартість власного капіталу, то загальний коефіцієнт фінансової стійкості розраховується з додатковим елементом у вигляді довгострокових зобов'язань ТОВ «Сумифітофармація». Значення цього показника в 2021 р. в розмірі 58% говорить про те, що ризик зупинки діяльності через недостатній обсяг короткострокових зобов'язань є високим протягом найближчого року.

Структура активів ТОВ «Сумифітофармація» в 2021 р. вказує на високий рівень адаптивності, так як в разі необхідності підприємство зможе швидко перебудувати свої бізнес-процеси, вивільнити фінансові ресурси з тих активів, які не є перспективними і недостатньо продуктивними в мінливих умовах, з іншого боку, направити їх згідно з оновленою політикою формування активів. На кожен гривню необоротних активів було 4,14 гривень оборотних активів.

Надалі розглянемо показники ділової активності підприємства.

Таблиця 2.11 – Динаміка часткових показників ділової активності ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +, -		
	2019	2020	2021	2020 / 2019	2021 / 2020	2021 / 2019
Оборотність власного капіталу, обороти	1,79	4,05	4,83	2,26	0,78	3,04
Оборотність активів, коефіцієнт трансформації, обороти	1,03	2,31	2,73	1,28	0,42	1,7
Фондовіддача, обороти	3,08	7,1	11,6	4,02	4,5	8,52
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	1,56	3,43	3,58	1,87	0,15	2,02
Період одного обороту оборотних активів, днів	231,25	104,91	100,46	-126,34	-4,45	-130,79
Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	2,31	4,71	6,21	2,4	1,5	3,9
Період одного обороту запасів, днів	155,89	76,36	57,93	-79,53	-18,43	-97,96
Коефіцієнт оборотності готової продукції, обороти	3,47	7,19	12,18	3,72	4,99	8,71
Період одного обороту готової продукції, дні	103,69	50,05	29,55	-53,64	-20,5	-74,14
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	3,92	9,9	7,73	5,98	-2,17	3,81
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	91,89	36,36	46,56	-55,53	10,2	-45,33
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, обороти	3,12	6,07	6,11	2,95	0,04	2,99
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	115,5	59,33	58,97	-56,17	-0,36	-56,53
Період виробничого циклу, днів	29,21	17,5	22,29	-11,71	4,79	-6,92
Період операційного циклу, днів	247,78	112,72	104,49	-135,06	-8,23	-143,29
Період фінансового циклу, днів	132,28	53,39	45,52	-78,89	-7,87	-86,76

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансовий стан (баланс) підприємства за 2018-2021 роки

Показники ділової активності говорять про ефективність роботи менеджменту підприємства та використання його виробничо-фінансового потенціалу. Можемо констатувати, що основні показники звіту про фінансові результати (чистий дохід і чистий прибуток) зростають більш високими темпами ніж показники звіту про фінансовий стан.

Так, період обороту оборотних активів зменшився на 130 днів у 2021 році порівняно з 2019 роком і складає 100 днів. Так само період обороту готової продукції зменшився зі 103 днів до 29. Порівнюючи періоду обігу дебіторської та кредиторської заборгованості слід відмітити, що період погашення дебіторської заборгованості (46 днів) на 12 днів менше періоду погашення кредиторської заборгованості (58 днів), що говорить про високий рівень менеджменту і використання коштів зовнішніх контрагентів. До позитивних характеристик також відносимо і зменшення періоду виробничого та операційного циклу з 29 до 22 днів та з 247 до 104 днів відповідно.

Надалі розглянемо чи впливає високий рівень фінансової стійкості та ділової активності на фінансові результати діяльності підприємства і відповідні показники рентабельності.

Таблиця 2.12 - Динаміка фінансового результату ТОВ «Сумифітофармація» у 2018 - 2021 роках за видами діяльності, тис. грн.

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Результат основної діяльності	1 025	-5 005	4 168	14 902	13 877	10 734
Результат фінансових операцій	-800	-555	-148	-18	782	130
Результат від іншої звичайної діяльності	195	-234	764	0	-195	-764
Фінансовий результат до оподаткування	420	-5 794	4 784	14 884	14 464	10 100

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансові результати підприємства за 2018-2021 роки

Спостерігаємо позитивну тенденцію підсумкового фінансового результату діяльності підприємства. Нажаль, як відмічалось раніше 2019 рік є збитковим за всіма видами фінансового результату. Крім того результат від фінансових операцій є також від'ємним за весь період дослідження, проте зменшився з 800 до 18 тис. грн. збитку у 2021 році. Проте фінансовий результат до оподаткування

має стійку і позитивну тенденцію до зростання і у 2021 році є найвищим і складає 14,88 млн .грн.

Надалі розглянемо часткові показники рентабельності підприємства за період дослідження.

Таблиця 2.13 – Динаміка показників рентабельності (збитковості) ТОВ «Сумифітофармація» у 2018 - 2021 роках

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +, – 2021 / 2020
	2019	2020	2021	
Рентабельність (збитковість) (пасивів) активів (чистий прибуток в чисельнику), %	-12,81	9,15	21,97	12,82
Рентабельність (збитковість) (пасивів) активів (ЕВІТ в чисельнику), %	-11,37	11,47	26,62	15,15
Рентабельність (збитковість) (пасивів) активів (ЕВІТДА в чисельнику), %	-8,78	14,26	28,77	14,51
Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	-22,36	16,06	38,85	22,79
Рентабельність (збитковість) виробничих фондів, %	-18,36	12,35	36,59	24,24
Рентабельність (збитковість) продажів за валовим прибутком (валова маржа), %	18,15	14,96	17,09	2,13
Рентабельність (збитковість) продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	-10,57	4,2	9,74	5,54
Рентабельність (збитковість) продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	-12,47	3,97	8,04	4,07
Операційна рентабельність (збитковість) витрат, %	-9,31	4,32	10,65	6,33
Коефіцієнт реінвестування, %	97,58	52,16	100	47,84
Коефіцієнт стійкості економічного зростання, %	-	8,04	32,53	24,49
Період окупності активів	-	10,93	4,55	-6,38
Період окупності власного капіталу	-	6,23	2,57	-3,66

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансовий стан та фінансові результати підприємства за 2018-2021 роки

Якщо не брати до уваги 2019 рік, коли підприємство було збитковим, за 2020-2021 роки спостерігається позитивна динаміка основних показників рентабельності. Так, станом на кінець 2021 року одна гривня власного капіталу забезпечує 36 копійок прибутку (12 у 2020 році), а кожна гривня чистого доходу підприємства забезпечує 8 копійок прибутку (майже 4 у 2020 році та менше однієї у 2018 році).

Період окупності активів зменшився з майже 11 років у 2020 році до 4 років і 6 місяців у 2021 році. А період окупності власного капіталу з 6 років і 3 місяців у 2020 році до 2 років і 6 місяців у 2021 році. Таким чином ще раз наголошуємо що визначення стратегія на розширення ринків збуту виявилась успішною і дала можливість значно наростити фінансові результати діяльності підприємства.

Оскільки підприємство експортує значну частину своєї продукції використаємо загальновідомі закордонні моделі для оцінки рівня рентабельності (модель Дюпона) та прогнозування банкрутства (модель Альтмана).

Таблиця 2.14 – Динаміка показника рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпона ТОВ «Сумифітофармація» у 2018 - 2021 роках

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Результат до оподаткування	420	-5 794	4 784	14 884	14 464	10 100
Активи	49 650	42 512	43 475	68 477	18 827	25 002
Виручка	40 855	47 362	99 152	153002	112147	53 850
Співвідношення виручки до активів	0,82	1,11	2,28	2,23	1,41	-0,05
Рентабельність продажів за результатом до оподаткування	0,01	-0,12	0,05	0,1	0,09	0,05
Співвідношення фінансового результату до оподаткування та суми активів на кінець періоду, ROA	0,01	-0,14	0,11	0,22	0,21	0,11

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансовий стан та фінансові результати підприємства за 2018-2021 роки

Слід відмітити, що складові рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпона (співвідношення виручки до активів, рентабельність продажів за результатом до оподаткування, співвідношення фінансового результату до оподаткування та суми активів) мають позитивну тенденцію і показник рентабельності власного капіталу є найбільшим у 2021 році.

І нарешті розглянемо модель Альтмана для прогнозування банкрутства.

Таблиця 2.15 – Динаміка складових п'ятифакторної моделі Альтмана при визначенні ймовірності банкрутства ТОВ «Сумифітофармація» у 2018 - 2021 роках

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Оборотний капітал до суми активів підприємства	0,28	0,21	0,33	0,39	0,11	0,06
Співвідношення нерозподіленого прибутку до суми активів	0,36	0,28	0,33	0,39	0,03	0,06
Співвідношення прибутку до оподаткування до суми активів	0,01	-0,14	0,11	0,22	0,21	0,11
Співвідношення власного капіталу до заборгованості (фінансова структура)	1,45	1,23	1,42	1,23	-0,22	-0,19
Співвідношення доходу до суми активів	0,82	1,11	2,28	2,23	1,41	-0,05
Z	1,96	1,6	3,72	4,02	2,06	0,3

Джерело: власні розрахунки на основі звіту про фінансовий стан та фінансові результати підприємства за 2018-2021 роки

Якщо у 2018-2019 роках ще спостерігається певна ймовірність банкрутства підприємства, то вже у 2020-2021 роках відповідно до шкали оцінювання така ймовірність є незначною і у довгостроковій перспективі за описом моделі підприємству банкрутство не загрожує.

Таким чином, на основі аналізу основних фінансово-економічних показників, оцінки фінансового становища та ймовірності банкрутства та оцінки ефективності управління грошовими потоками можна стверджувати, що підприємство динамічно розвивається, має високий рівень фінансового менеджменту при управлінні грошовими потоками. Проте концентрація діяльності виключно на операційній складовій звужує потенційні можливості щодо отримання додаткового фінансового результату від фінансової та інвестиційної діяльності, що і буде розглянуто нами у наступному розділі роботи.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ТОВ «СУМИФІТОФАРМАЦІЯ»

3.1 Забезпечення високого рівня платоспроможності та кредитоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» у системі управління грошовими потоками

Проведені нами дослідження говорять про високий рівень впливу ефективності управління грошовими потоками на платоспроможність підприємства. Оскільки платоспроможність підприємства тісно пов'язана з ліквідністю його активів, пропонуємо розглянути систему показників, що характеризують ліквідність, платоспроможність і у кінцевому випадку кредитоспроможність підприємства.

Так, у таблиці 3.1 згруповано активи і пасиви з метою оцінки ліквідності балансу підприємства.

Активи підприємства згруповано у порядку зменшення ліквідності. Тобто А1 – найбільш ліквідні активи, А4 – найменш ліквідні активи, тобто необоротні активи. Пасиви згруповано у порядку зростання термінів погашення. Тобто П1 – зобов'язання з найменшим терміном погашення, а П4 – власний капітал. Констатуємо, що для погашення термінових зобов'язань на підприємстві недостатньо грошових коштів та поточних фінансових інвестицій і використовуються поточна дебіторська заборгованість протягом 2018-2021 року. Проте сума перевищення із року у рік збільшується і станом на кінець 2021 року складає 28,9 млн. грн. В цілому слід констатувати про високу ліквідність балансу підприємства протягом всього періоду дослідження.

У компанії на 25 288 тис. менше найбільш ліквідних активів, ніж найбільш термінових зобов'язань. Для вирішення такої ситуації необхідно залучати

банківське короткострокове фінансування, використовувати інші інструменти заповнення нестачі фінансових ресурсів.

Таблиця 3.1 – Динаміка складових оцінки ліквідності балансу ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
A1 (грошові кошти і поточні фінансові інвестиції)	1 691	372	900	3 302	1 611	2 402
A2 (короткострокова дебіторська заборгованість)	15 124	9 460	10 568	29 006	13 882	18 438
A3 (запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів)	16 487	17 712	18 779	22 840	6 353	4 061
A4 (необоротні активи)	16 348	14 968	13 228	13 329	-3 019	101
П1 (поточна кредиторська заборгованість)	12 331	12 864	15 343	28 590	16 259	13 247
П2 (короткострокові кредити банків, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання)	7 289	5 650	622	78	-7 211	-544
П3 (довгострокові зобов'язання і забезпечення)	668	540	2 001	2 001	1 333	0
П4 (власний капітал та інше)	29 362	23 458	25 509	37 808	8 446	12 299
A1-П1	-10 640	-12 492	-14 443	-25 288	-14 648	-10 845
A2-П2	7 835	3 810	9 946	28 928	21 093	18 982
A3-П3	15 819	17 172	16 778	20 839	5 020	4 061
A4-П4	-13 014	-8 490	-12 281	-24 479	-11 465	-12 198
ΔАП1 = A1-П1	-10 640	-12 492	-14 443	-25 288	-14 648	-10 845
ΔАП2=A2-П2 + ΔАП1	-2 805	-8 682	-4 497	3 640	6 445	8 137
ΔАП3=A3-П3 + ΔАП2	13 014	8 490	12 281	24 479	11 465	12 198
ΔАП4=A4-П4 + ΔАП3	0	0	0	0	0	0

Джерело: згруповано за даними звіту про фінансовий стан підприємства за 2018-2021 роки

З іншого боку, по інших групах активів і пасивів спостерігається прийнятна ситуація, а це говорить про те, що в перспективі більше 2 місяців ризик втрати ліквідності є мінімальним.

Далі розглянемо часткові показники ліквідності підприємства. Основні з них проілюстровано на рисунку 2.1.

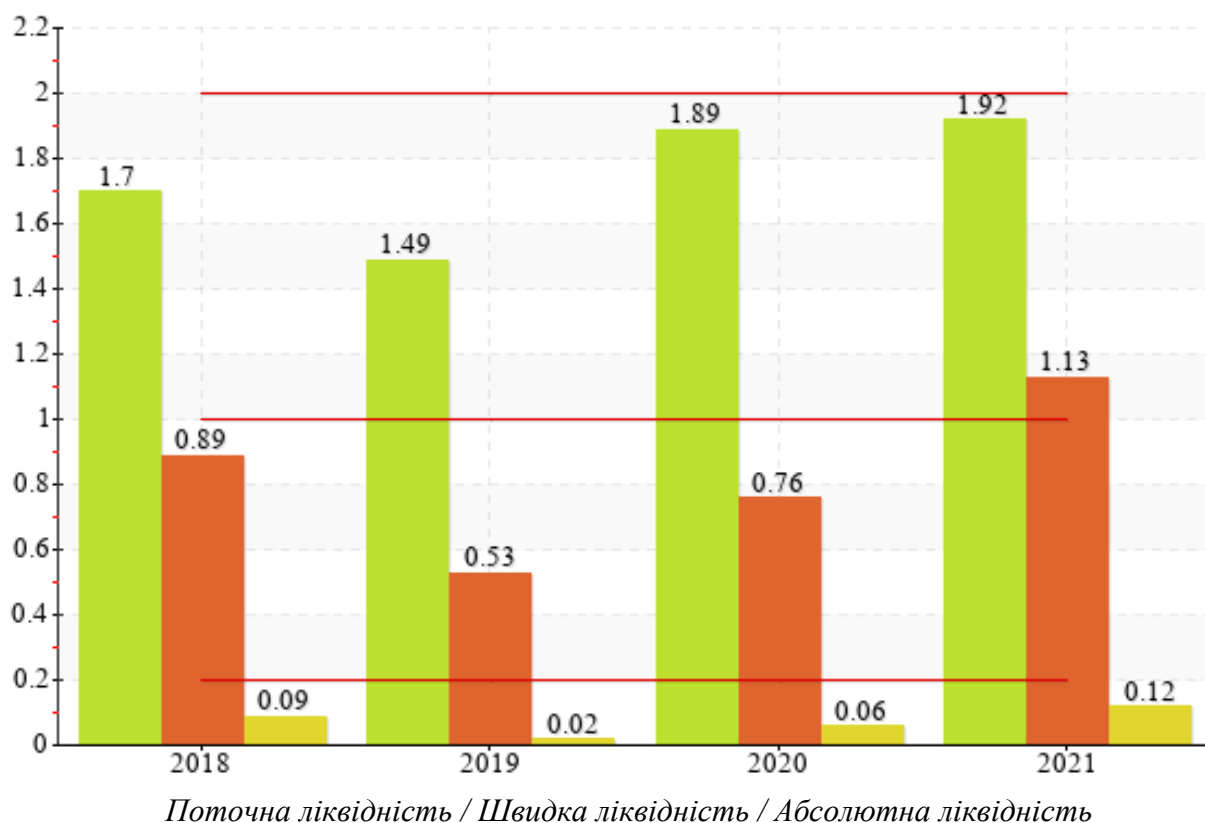

Рисунок 3.1 – Графічне відображення динаміки часткових показників ліквідності ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Джерело: власні розрахунки за даними звіту про фінансовий стан підприємства за 2018-2021 роки

По-перше слід відмітити, що коефіцієнти поточної та швидкої ліквідності відповідають теоретично рекомендованим значенням за весь період дослідження 2018-2021 роки. Крім того необхідно відмітити і позитивну динаміку показників, що розглядаються. Так, коефіцієнт поточної ліквідності зріс з 1,7 у 2018 році та 1,49 у 2019 році до 1,92 у 2021 році.

Відповідно коефіцієнт швидкої ліквідності зріс з 0,89 у 2018 році та 0,53 у 2019 році до 1,13 у 2021 році. Він показує, що станом на кінець 2021 року на одну гривню зобов'язань з терміном погашення до 1 року припадає 1,13 грн активів підприємства, що говорить про високу платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідає теоретично-рекомендованим значенням на рівні 0,2, проте фінансова звітність носить

статичний характер і не відображає реальної ситуації в процесі фінансово-господарської діяльності.

Таблиця 3.2 – Динаміка часткових показників ліквідності ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,7	1,49	1,89	1,92	0,22	0,03
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,89	0,53	0,76	1,13	0,24	0,37
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,02	0,06	0,12	0,03	0,06
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	1,2	0,75	0,7	1,1	-0,1	0,4

Джерело: власні розрахунки за даними звіту про фінансовий стан підприємства за 2018-2021 роки

Так, станом на кінець 2019 року на одну гривню найбільш термінових зобов'язань припадало лише 2 копійки найбільш ліквідних активів. Ситуація покращилась у 2020 та 2021 роках. Станом на кінець 2021 року на одну гривню термінових зобов'язань припадає 12 копійок термінових активів.

Слід також відзначити і різнопланову динаміку показника співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Так, якщо у 2018 та 2021 роках сума дебіторської заборгованості перевищує рівень кредиторської на 0,2 та 0,1, то у 2018 та 2019 році ситуація протилежна. Так, у 2020 році на 1 гривню кредиторської припадає 70 копійок дебіторської, тобто підприємство більше використовує кошти кредиторів у процесі своєї діяльності.

У таблиці 3.3 представлено динаміку часткових показників платоспроможності підприємства. Загальний рівень платоспроможності підприємства знизився з майже 6 місяців у 2018 році до 2 місяців у 2021 році, що

безумовно є негативним явищем. Проте це пов'язано зі стрімкими темпами розвитку підприємства у 2019-2021 році.

Таблиця 3.3 – Динаміка показників платоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,-	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Загальний ступінь платоспроможності, міс.	5,96	4,83	2,17	2,41	-3,55	0,24
Коефіцієнт заборгованості за позиками та кредитами банків, міс.	0,95	0,09	0,04	0	-0,95	-0,04
Коефіцієнт заборгованості за кредиторською заборгованістю, міс.	3,59	3,2	1,83	2,07	-1,52	0,24
Коефіцієнт покриття відсотків	1,53	(-9,44)	33,32	827,89	826,36	794,57

Джерело: розраховано за даними звіту про фінансовий стан підприємства за 2018-2021 роки

Підприємство може погасити поточну заборгованість за позиками протягом максимум одного місяця у 2018 році. Оскільки всі кредити було погашено протягом 2018-2020 років, станом на кінець 2021 року цей показник дорівнює 0.

Позитивним є динаміка коефіцієнту заборгованості за кредиторською заборгованістю. Так, якщо у 2018 році потрібно було б 3 місяці і 18 днів, то у 2021 році лише 2 місяці і 3 дні.

В цілому у системі управління грошовими потоками платоспроможність підприємства за період дослідження гарантована.

Оскільки ТОВ «Сумифітофармація» для підтримки платоспроможності та збалансування грошових потоків у 2018-2020 роках користувалося позиками банківських установ, проведемо оцінку рівня кредитоспроможності за системою фінансово-економічних показників.

У таблиці 3.4 представлено систему показників, що характеризують кредитоспроможність ТОВ «Сумифітофармація».

Таблиця 3.4 – Динаміка показників оцінки кредитоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +, –	
	2018	2019	2020	2021	2021 / 2018	2021 / 2020
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	0,59	0,55	0,59	0,55	-0,04	-0,04
Частка оборотних активів в загальній величині сукупних активів	0,67	0,65	0,7	0,81	0,14	0,11
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,39	0,31	0,41	0,44	0,05	0,03
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,7	1,49	1,89	1,92	0,22	0,03
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,09	0,02	0,06	0,12	0,03	0,06
Коефіцієнт рентабельності (збитковості) активів (за прибутком до оподаткування)	-	-0,13	0,11	0,27	-	0,16
Коефіцієнт оборотності активів	-	1,03	2,31	2,73	-	0,42

Джерело: згруповано за даними звіту про фінансовий стан та фінансові результати підприємства за 2018-2021 роки

У таблиці 3.5 представлена градація показників платоспроможності підприємства за 2019-2021 роки. Всі коефіцієнти оцінюються за шкалою:

- дуже високий;
- високий;
- середній;
- низький;
- дуже низький.

І нарешті відповідно у таблиці 3.6 наведено визначення класу кредитоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» за 2019-2021 роки.

Максимальне значення показника платоспроможності складає 1 за умови, що всі показники відносяться до групи – дуже високий.

Таблиця 3.5 – Експертна оцінка коефіцієнтів кредитоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Показники	Рік		
	2019	2020	2021
Коефіцієнт автономії (рівень самофінансування)	Високий	Високий	Високий
Частка оборотних активів в загальній величині сукупних активів	Високий	Високий	Дуже високий
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Середній	Середній	Середній
Коефіцієнт поточної ліквідності	Середній	Високий	Високий
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Низький	Середній	Високий
Коефіцієнт рентабельності активів (за прибутком до оподаткування)	Дуже низький	Високий	Дуже високий
Коефіцієнт оборотності активів	Дуже високий	Дуже високий	Дуже високий

Джерело: власні дослідження

Максимальне значення показника платоспроможності складає 1 за умови, що всі показники відносяться до групи – дуже високий.

Таблиця 3.6 – Визначення кредитоспроможності ТОВ «Сумифітофармація» ТОВ «Сумифітофармація» за 2018 - 2021 роки

Період дослідження	Позначення групи	Назва групи	Кількість коефіцієнтів у групі	Значення
2019	N1	Дуже низьке	1	0,143
	N2	Низьке	1	0,143
	N3	Середнє	2	0,286
	N4	Високе	2	0,286
	N5	Дуже високе	1	0,143
	F	0,529		
2020	N1	Дуже низьке	0	0
	N2	Низьке	0	0
	N3	Середнє	2	0,286
	N4	Високе	4	0,571
	N5	Дуже високе	1	0,143
	F	0,675		
2021	N1	Дуже низьке	0	0
	N2	Низьке	0	0
	N3	Середнє	1	0,143
	N4	Високе	3	0,429
	N5	Дуже високе	3	0,429
	F	0,768		

Джерело: власні дослідження

Результати дослідження свідчать про поступове покращення класу кредитоспроможності. Так, якщо у 2019 році до класу «високе» та «дуже високе» відносилось лише 3 показники, то у 2021 році вже 6 показників, що відобразилось на узагальнюючому показнику.

Так, якщо у 2019 році його значення складало 0,529, то у 2021 році підвищилось до 0,768. Зрозуміло, що оцінка фінансово-економічних показників це лише один із етапів загальної оцінки кредитоспроможності, проте дає можливість у динаміці представити основні результати діяльності підприємства.

Таким чином, у системі управління грошовими потоками важливу роль відіграє питання забезпечення високого рівня платоспроможності та кредитоспроможності, оскільки негативне сальдо руху грошових коштів перекривається за рахунок короткострокових позик, а відповідно надмірна платоспроможність може бути використана для отримання додаткового фінансового доходу.

3.2 Формування оптимального залишку грошових коштів підприємства

В умовах невизначеності та динамічності ринкового середовища для підприємства одним з базових умовою безперебійного функціонування є забезпеченість грошовими засобами, рівень якої залежить від потреби у готівці, відсоткових ставок поточних фінансових інвестицій, вартості конвертування, можливостей прогнозування потреб у грошових коштах і інших факторів.

У теорії і практиці управління грошовими потоками використовуються методи математичного моделювання, які дозволяють оптимізувати обсяг та структуру грошових потоків відповідно до принципів об'єктивності, комплексності та багатоваріантності розрахунків. Загалом, фінансове моделювання грошових потоків підприємства дає можливість ефективно аналізувати складні ситуації, пов'язані з ухваленням стратегічних рішень і виступає інструментом фінансового прогнозування, оскільки дозволяє

передбачити різні ситуації; допомагає підвищити ефективність використання наявних фінансових ресурсів, знизити рівень майбутніх ризиків і втрат. Фінансове моделювання особливо важливо, коли скорочується доступність і можливість для зовнішнього фінансування, збільшуються ризики втрати ліквідності при наявності значних обсягів дебіторської і кредиторської заборгованості.

Фінансове моделювання в управлінні грошовими потоками дає можливість прогнозувати грошові потоки операційної діяльності, щоб передбачити і оцінити майбутнє фінансове становище підприємства; відображає джерела надходження і витрачання грошових коштів; забезпечує послідовну аналітичну роботу, створюючи гарні умови для оперативного керівництва і прийняття зважених рішень в випадку виникнення непередбачених обставин.

Необхідно відзначити, що модель формування оптимального залишку грошових коштів при управлінні грошовими потоками є індивідуальністю для кожного підприємства, оскільки враховує особливості виду економічної діяльності організаційно-правовий форми господарювання, специфічні умови зовнішньої і внутрішнього середовища функціонування. Тим не менш, в теорії та практиці фінансового управління розроблено моделі оптимізації залишків коштів (їх оптимального розподілу), використання яких дозволяє мобілізувати внутрішні резерви та покращити свій фінансовий стан.

Моделлю, яка найбільш широко використовується у практиці господарювання для визначення середнього залишку коштів, є модель У. Баумоля, розроблена у 1952 році. У даній моделі передбачається, що підприємство починає працювати, маючи максимальний і доцільний для нього рівень грошових коштів, і потім постійно витрачає їх в протягом деякого часу. Усі кошти, що надходять від реалізації продукції та надання послуг підприємство вкладає в короткострокові високоліквідні поточні фінансові інструменти. Як тільки запас грошових коштів виснажується та стає рівним нулю або досягає деякого заданого рівня безпечності, підприємство продає на ринку частину фінансових інструментів, тим самим, поповнюючи запас грошових

коштів до початкової величини. Таким чином, динаміка залишку коштів на розрахунковому рахунку підприємства представляє собою наступний графік (рисунок 3.2).

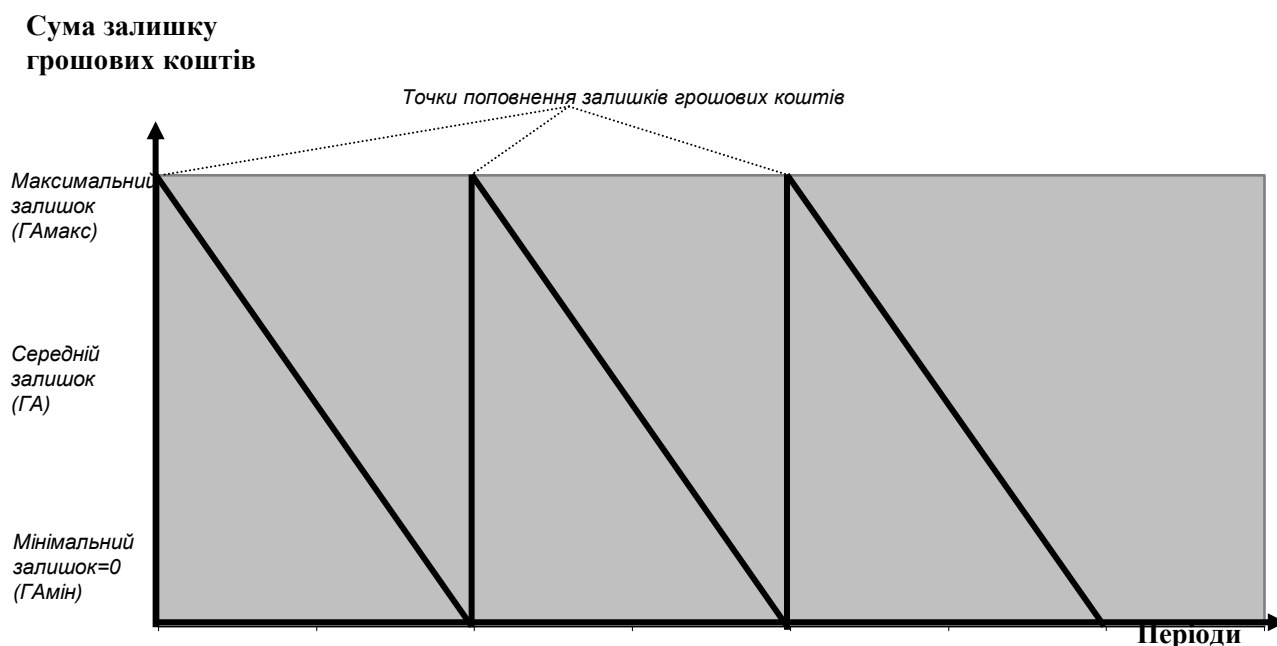

Рисунок 3.2 – Графічне відображення формування залишку грошових коштів за моделлю У.Баумоля

Джерело: за матеріалами [43]

Модель У.Баумоля дозволяє визначити оптимальну частоту поповнення та відповідно оптимальний розмір грошових коштів при мінімальних трансакційних витратах.

Модель У. Баумоля наочна і проста в застосування, але використовують її переважно при описі макроекономічних процесів, або для попереднього аналізу. Для визначення оптимального залишку грошових коштів по конкретному підприємству модель У. Баумоля має наступні недоліки: вона не працює в умовах невизначеності, не допускає здійснення платежів у нерівномірних розмірах, не враховує циклічність, сезонність і специфіку виробництва.

В умовах невизначеності основних аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства працює Модель М. Міллера і Д. Орра, розроблена у 1966 році. Вона побудована на тому, грошові надходження та відтоки змінюються доволі щодня.

Рівень втрат при
поповненні
залишку
грошових коштів

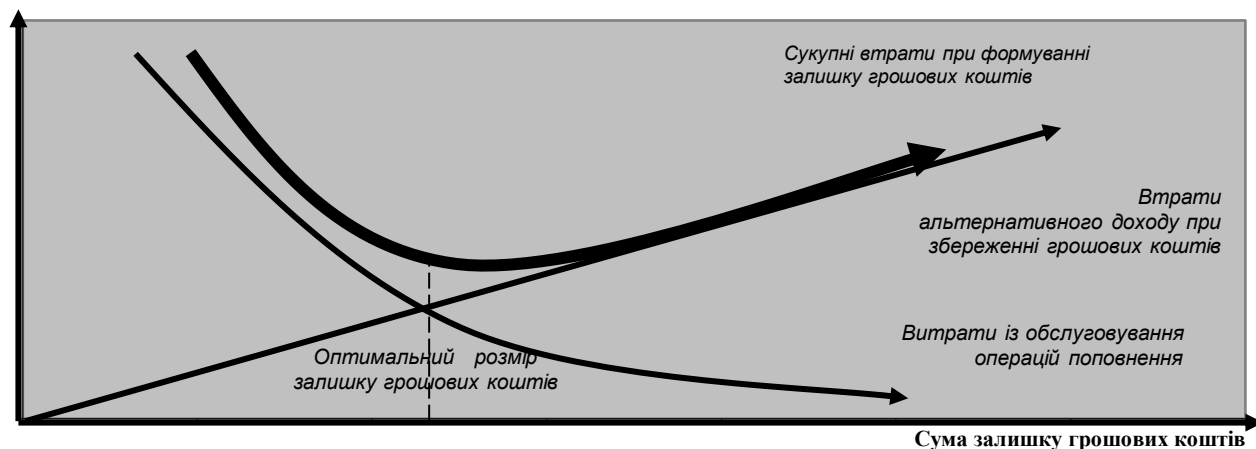

Рисунок 3.3 – Графічна модель формування оптимального розміру залишку грошових коштів за У.Баумолем

Джерело: за матеріалами [43]

Основні припущення при описі даної моделі:

- 1) сальдо щоденного грошового потоку змінюється хаотично, тенденцію його зміни достеменно простежити неможливо;
- 2) модель Міллера-Орра припускає оптимізацію залишку грошових коштів і їх еквівалентів, шляхом поділу їх на дві частини: наявні грошові засоби та високоліквідні фінансові інструменти;
- 3) трансформація активів відбувається миттєво, витрати на конвертування постійні та не залежать від обороту підприємства.

На рисунку 3.3 представлена графічна інтерпретація моделі М. Міллера і Д. Орра, на підставі якої визначаються верхня і нижня межа коливань залишку грошових коштів, а також цільовий (оптимальний) залишок грошових коштів.

При використанні моделі Міллера-Орра слід звернути увагу на наступні моменти. Так, по-перше, цільовий залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства не є середньою величиною між верхньою і нижньою межами; по-друге, його величина частіше всього наближається до нижньої межі, ніж до верхньої. Якщо встановити оптимальний залишок рівним середньої

величині між верхньою та нижньою, то це забезпечить мінімізацію трансакційних витрат; якщо ж залишок буде встановлений нижче середнього рівня, то результатом стане зниження величини альтернативних витрат. Виходячи з цього М. Міллер та Д. Опп рекомендують встановлювати цільовий залишок у розмірі третини верхньої межі, що мінімізує загальні (сукупні) витрати на проведення трансакцій. Нижній межа не обов'язково повинна дорівнювати нулю, вона може бути позитивна, якщо підприємству доводиться підтримувати компенсаційний залишок або його керівництво віддає перевагу наявності страхового запасу грошових коштів.

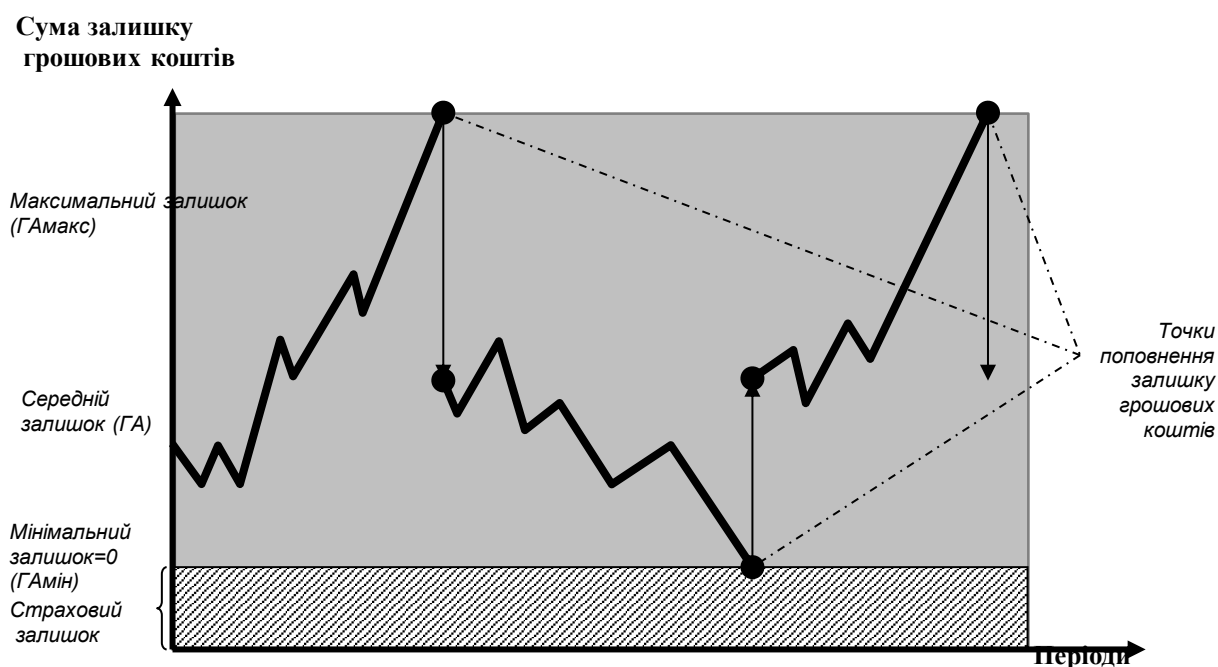

Рисунок 3.4 – Графічне відображення формування оптимального залишку грошових коштів за моделлю Міллера-Оппа

Джерело: за матеріалами [43]

Досвід застосування описаною моделі показав її переваги перед чисто інтуїтивним управлінням грошовими коштами, проте якщо підприємство має кілька альтернативних варіантів вкладення тимчасово вільних грошових коштів, а не єдиний у вигляді покупки, наприклад державних цінних паперів, то модель перестає діяти.

Модель може бути доповнена припущенням о сезонних коливаннях виручки від реалізації продукції. У цьому випадку грошові потоки не відповідатимуть нормальному розподілу, а будуть враховувати ймовірність збільшення або зменшення залишку коштів в залежності від того, переживає компанія період спаду активності або підйому.

Одним з найбільш суттєвих недоліків моделі Міллера-Орра є те, що у моменти прийняття рішень не враховуються очікувані у найближчому майбутньому надходження і витрати грошових коштів. Цей недолік дозволяє подолати модифікована модель Міллера-Орра, запропонована Стоуном. У його моделі верхній та нижній критичні межі розглядаються як відповідні граничні значення грошових залишків, очікуваних у майбутньому протягом декількох днів. Застосування даної моделі допускає встановлення внутрішніх контрольних лімітів, які визначаються виходячи з практичного досвіду підприємства в залежності від доступності позикових джерел, своєчасності розрахунків і враховує майбутні надходження у динаміці. Позитивний особливістю моделі В. Стоуна є те, що вона дозволяє врахувати майбутні надходження коштів у динаміці, а також дозволяє мінімізувати число необхідних операцій для конвертування фінансових інструментів у грошові кошти і навпаки, тобто оптимізувати процес прийняття рішень.

Проведені нами розрахунки за моделлю В.Стоуна говорять про те, що щоденний залишок грошових коштів повинен бути на рівні 334975 грн. З врахуванням того, що середній термін погашення дебіторської заборгованості складає станом на кінець 2021 року не перевищує 47 днів, операційний залишок грошових коштів не повинен перевищувати 317114 грн.

Виходячи з того, що середні залишки грошових коштів на підприємстві складають більше 3845311 грн, то ТОВ «Сумифітофармація» може сформувати портфель короткострокових фінансових інвестицій на рівні вкладень розміром 3351 тис.грн що додаткове може принести більше 330 тис.грн доходу від фінансової діяльності і перекрити негативне сальдо по руху грошових коштів від фінансової діяльності.

Крі того, за результатами порівняльного аналізу розглянутих моделей можна, можливо зробити певні висновки та вказати на рекомендації для ТОВ «Сумифітофармація». Так, автори моделей спираються на певний набір припущень: підприємства використовує два види активів - банківські депозитні внески, високоліквідні фінансові інструменти та запас грошових коштів; передбачається, що існує постійна і не залежна від обсягу угоди величина витрат підприємства на проведення угод з фінансовими інструментами та операцій із внесення або зняття грошей з депозитного рахунку; відсутня затримка у часі при переведенні одного виду активу в інший; витрати підприємства від трансакційних угод постійні.

Також у моделях використовується однаковий підхід до формування сукупних витрат, що включають витрати на зберігання і залучення грошових коштів. У основі цього підходу - пошук підприємством компромісу між постійними витратами на проведення угод та зберігання залишку грошових коштів. Вперше такий підхід був використаний в моделі У. Баумоля, основним недоліком якої є теоретичне припущення про рівномірну витрату підприємством грошового запасу.

Перевагою моделей М. Міллера і Д. Орра та В. Стоуна є врахування невизначеності у процесі прогнозування притоків і відтоків коштів. М. Міллер і Д. Оорр також як і У. Баумоль підкреслюють, що оптимальний залишок грошових коштів підприємства залежить від альтернативних витрат зберігання коштів і витрат за здійснення угод купівлі- продажу фінансових інструментів. Однак, у відмінності від моделі У. Баумоля, модель Міллера-Орра припускає імовірнісний характер поведінки грошових потоків, що і буде доведено у розділі 3.2 дипломної роботи.

У моделях М. Міллера та Д. Орра, В. Стоуна існує мінімальний рівень запасу коштів, який підприємство прагне підтримувати. Практично ТОВ «Сумифітофармація» дотримується умов договору з банком щодо розрахунково-касового обслуговування та обумовлює обов'язок підприємства не знижувати суму коштів на розрахунковому рахунку нижче за певну величину. При цьому

запас коштів змінюється випадковим чином, оскільки величини грошових потоків неможливо прогнозувати на основі попередніх значень.

3.3 Формування стратегії управління грошовими потоками ТОВ «Сумифітофармація»

Поведені теоретичні дослідження та практичні розрахунки говорять про необхідність формування комплексної стратегії управління грошовими потоками підприємства. Оскільки в межах даної роботи комплексну стратегію ми охопити не можемо, розглянемо декілька її ключових моментів. Слід також пам'ятати, що питання оптимального залишку грошових коштів також відноситься до стратегії управління і було нами вже розглянуто у попередньому розділі.

Передумовою визначення складових стратегії розвитку стали розрахунки щодо щомісячного руху грошових коштів на основі аналітичної інформації підприємства. Так на рисунках 3.5-3.7 відображено вхідні та вихідні грошові потоки підприємства у місячному вимірі, а також відповідне сальдо на кінець кожного місяця.

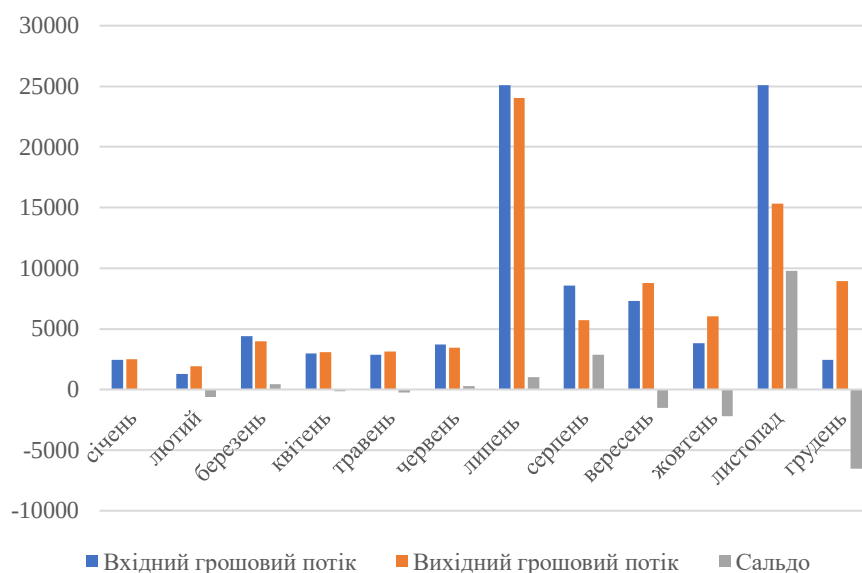

Рисунок 3.5 – Графічне відображення щомісячного руху грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація» за 2021 рік

Джерело: побудовано на основі даних підприємства

Специфіка роботи з лікарською сировиною говорить про високу варіативність грошових потоків підприємства.

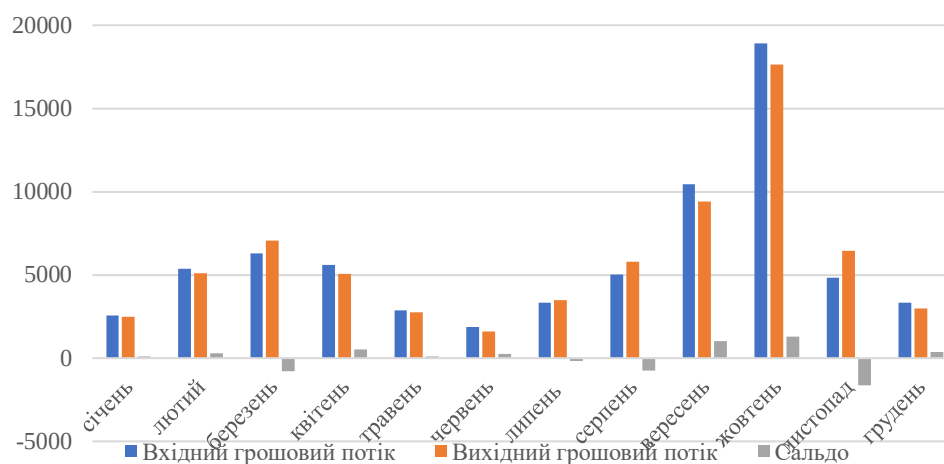

Рисунок 3.6 – Графічне відображення щомісячного руху грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація» за 2020 рік

Джерело: побудовано на основі даних підприємства

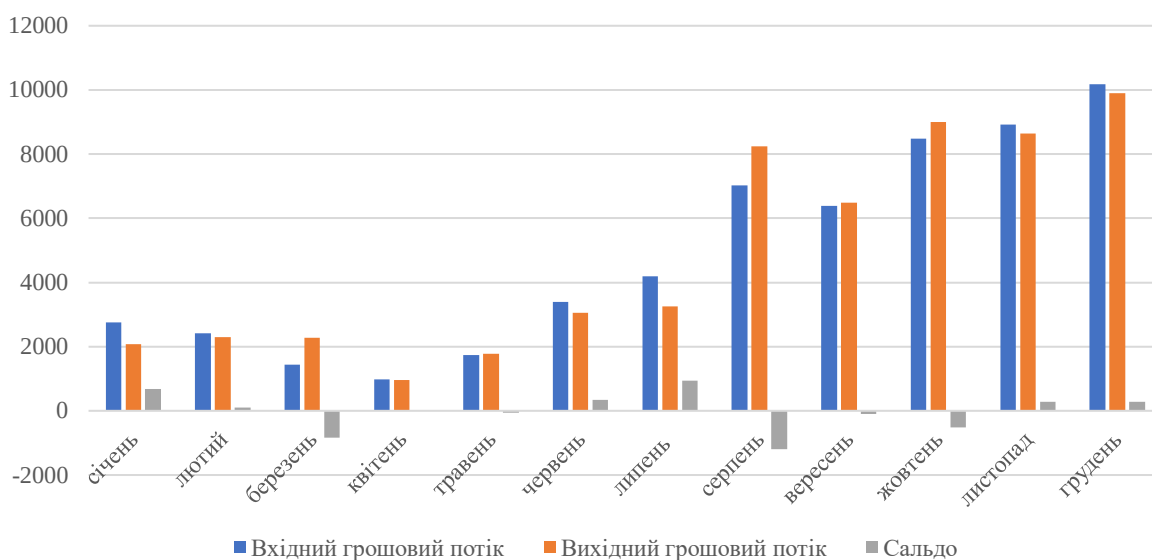

Рисунок 3.7 – Графічне відображення грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація» за 2019 рік

Джерело: побудовано на основі даних підприємства

Відповідно нами прораховано варіативність грошових потоків підприємства за 2019-2021 роки.

Таблиця 3.7 – Варіативність грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація» за 2019 – 2021 рр.

Показники	Дисперсія	Коефіцієнт варіації, %
2019 рік		
Вхідний грошовий потік	4013	65
Вихідний грошовий потік	6314	61
2020 рік		
Вхідний грошовий потік	5973	68
Вихідний грошовий потік	6405	71
2021 рік		
Вхідний грошовий потік	10963	113
Вихідний грошовий потік	8891	88

Джерело: власні розрахунки

Всі показники, що знаходяться у межах більше 50% свідчать про високу варіативність а відповідно і ризиковість господарської діяльності. Таким чином, на нашу думку, ще одним напрямком розвитку управління грошовими потоками є збалансування їх у часі.

На рисунку 3.8 представлено прогнозні розрахунки варіативності грошових потоків у часі на 2023-2025 роки.

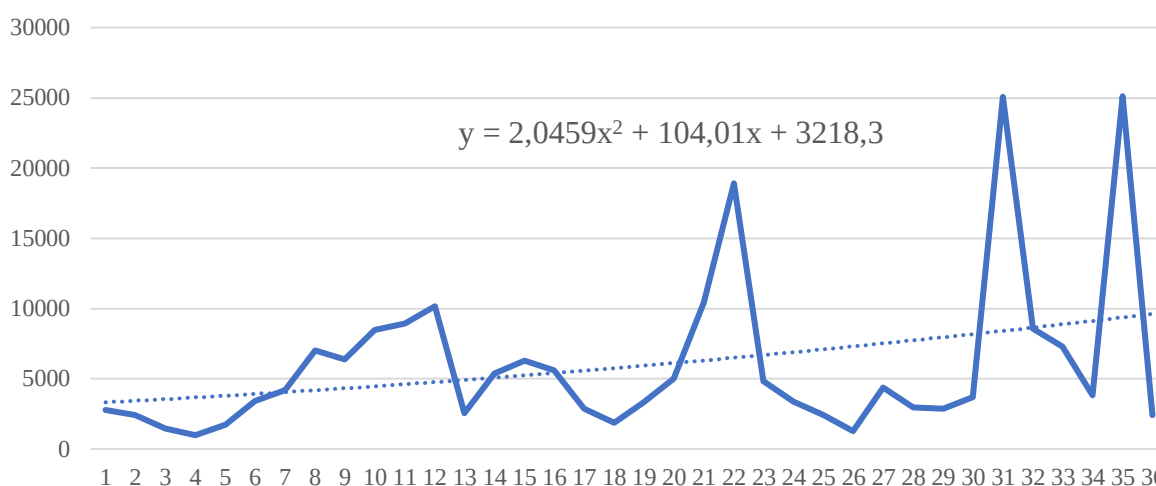

Рисунок 3.8 – Моделювання грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація» на 2023-2025 роки у місячному вимірі

Джерело: власні розрахунки

Таким чином, якщо взяти за основу базу 2019-2021 років і накласти її на прогностні розрахунки можна констатувати, що варіативність грошових потоків у місячному вимірі буде тільки збільшуватись у часі. Відповідно, стратегія управління грошовими потоками підприємства повинна передбачати збалансування обсягів грошових потоків, синхронізацію їх у часі та максимізацію чистого грошового потоку.

Відповідно основні складові відображено на рисунку 3.9.

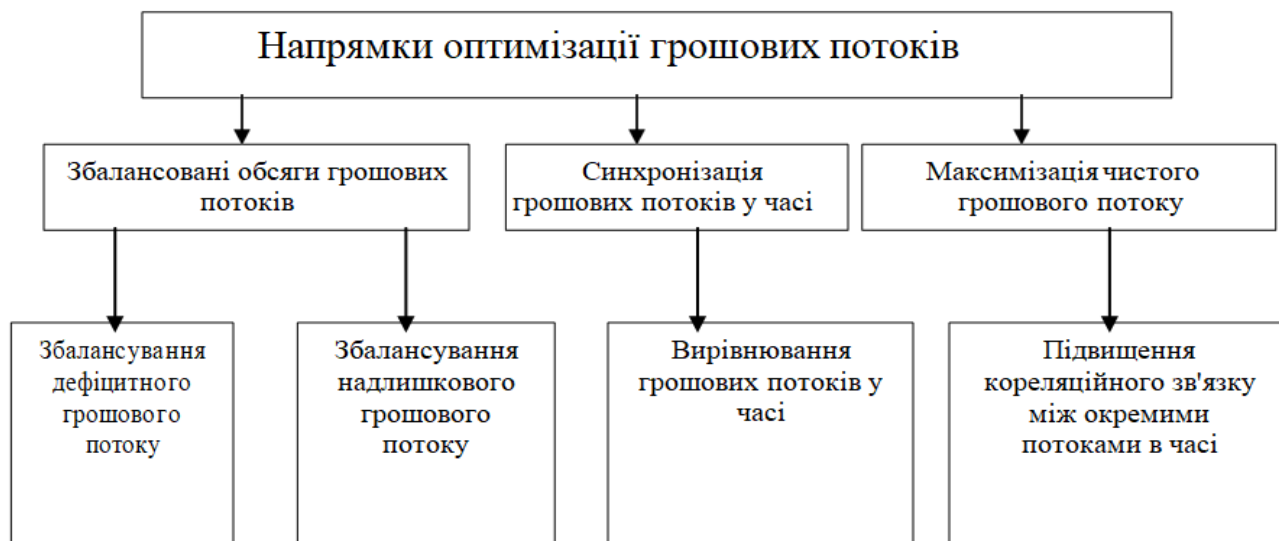

Рисунок 3.5 - Основні напрямки оптимізації грошових потоків ТОВ «Сумифітофармація»

Джерело: запропоновано автором

Висока роль ефективного управління грошовими потоками підприємства визначається такими основними положеннями.

1. Грошові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності підприємства практично у всіх її аспектах. Грошовий потік можна представити як систему «фінансового кровообігу господарського організму підприємства. Ефективно організовані грошові потоки підприємства виступають найважливішим симптомом його «фінансового здоров'я», передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому.

2. Ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку. Темпи цього

розвитку, фінансова стійкість підприємства значною мірою визначаються тим, наскільки різні види потоків грошових коштів синхронізовані між собою за обсягами і в часі. Високий рівень такої синхронізації забезпечує істотне прискорення реалізації стратегічних цілей розвитку підприємства.

3. Раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства. Будь-який збій у здійсненні платежів негативно позначається на формуванні виробничих запасів сировини і матеріалів, рівні продуктивності праці, реалізації готової продукції і т.п.

4. Ефективне управління грошовими потоками дозволяє скоротити потребу підприємства в позиковому капіталі. Активно керуючи грошовими потоками, можна забезпечити більш раціональне і економне використання власних фінансових ресурсів, сформованих із внутрішніх джерел, знизити залежність темпів розвитку підприємства від залучених кредитів. Особливої актуальності цей аспект управління грошовими потоками набуває для підприємств, які перебувають на ранніх стадіях свого життєвого циклу, доступ яких до зовнішніх джерел фінансування досить обмежений.

5. Управління грошовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу підприємства. Цьому сприяє скорочення тривалості виробничого і фінансового циклів, що досягається в процесі результативності управління грошовими потоками, а також зниження потреби в капіталі, що обслуговує господарську діяльність підприємства. Прискорюючи за рахунок ефективного управління грошовими потоками оборот капіталу, підприємство забезпечує зростання суми прибутку в часі.

6. Ефективне управління грошовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства. Навіть у підприємств, що успішно здійснюють господарську діяльність і генерують достатню суму прибутку, неплатоспроможність може виникати як наслідок незбалансованості різних видів грошових потоків у часі. Синхронізація надходження і виплат грошових коштів,

що досягається в процесі управління грошовими потоками та підприємства, дозволяє усунути цей фактор виникнення його неплатоспроможності.

7. Активні форми управління грошовими потоками дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток, що генерується не безпосередньо його грошовими активами. Йдеться в першу чергу про ефективне використання тимчасово вільних залишків грошових коштів у складі оборотних активів, а також накопичення інвестиційних ресурсів у процесі здійснення фінансових інвестицій.

Оскільки підприємство має великий розмір дебіторської заборгованості станом на кінець 2021 року, то ще одним перспективним напрямком у загальній стратегії управління грошовими потоками має стати формування політики управління дебіторською заборгованістю, основні елементи якої представлено на рисунку 3.10.

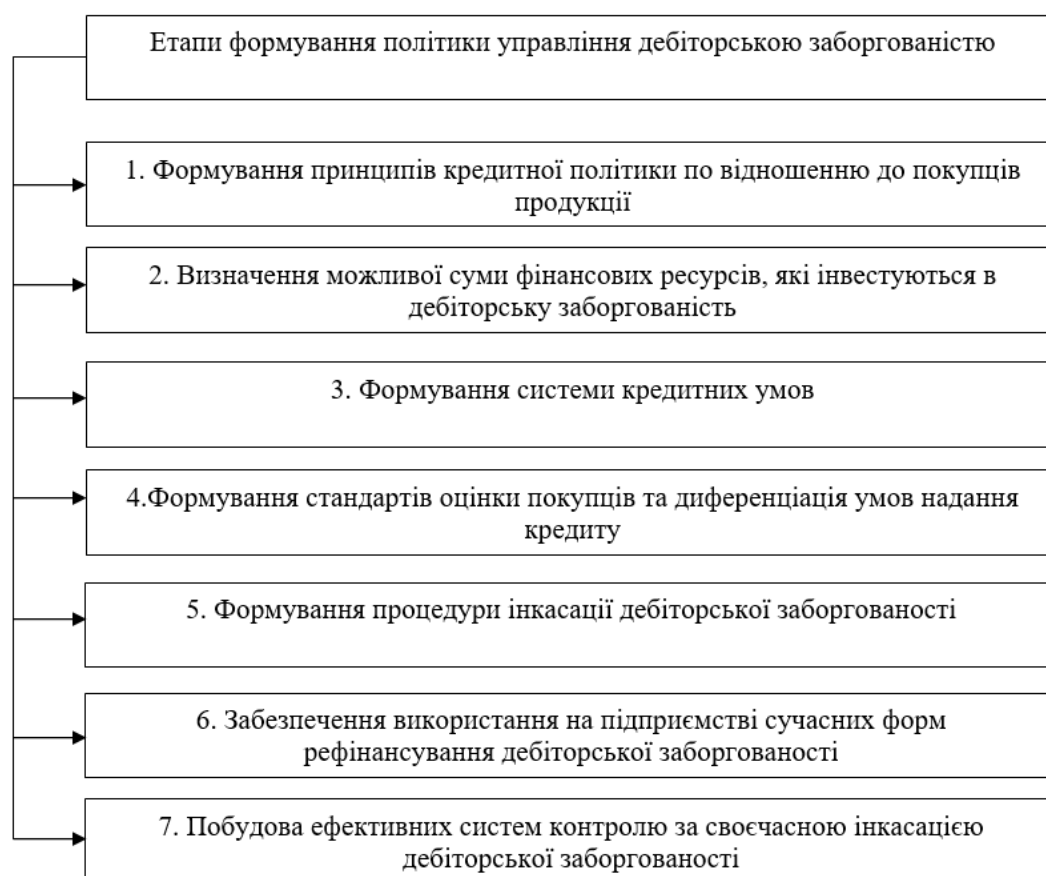

Рисунок 3.10 – Основні етапи формування політики управління дебіторською заборгованістю ТОВ «Сумифітофармація»

Джерело: запропоновано автором

Формування та імплементація відповідної політики управління дебіторською заборгованістю за нашими прогностичними розрахунками здатне суттєво скоротити рівень дебіторської заборгованості ТОВ «Сумифітофармація» у 2023-2025 роках, забезпечити синхронність надходження коштів та максимізацію чистого грошового потоку, а відповідно і рентабельність виробництва.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження з питань управління грошовими потоками дозволяють зробити наступні висновки та окреслити пропозиції.

1. Питання ефективності управління грошовими потоками підприємства та підвищення існуючого рівня особливого значення набувають в умовах ринкової економіки. Така ситуація пояснюється постійним балансуванням керівництва будь-якого підприємства, коли потрібно закрити постійно зростаючі потреби в економічних ресурсах за умови їхньої обмеженості. За таких умов потрібно враховувати не лише можливість фінансового забезпечення поточних витрат, а й досягнення стратегічних цілей підприємства. Лише за таких умов діяльність підприємства можна вважає ефективною. Управління грошовими потоками підприємство має організовувати комплексно без відриву від інших напрямів фінансового управління. Результатом подібного підходу є формування цілісної системи цілей та завдань управління грошовими потоками підприємства, що забезпечують досягнення його стратегічної мети.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю «Сумифітофармація» засновано у 2001 році і за більше ніж двадцять років свого розвитку змогло пройти тривалий шлях від переробки до вирощування, збирання, переробки та реалізації лікарської рослинної сировини, натуральних інгредієнтів для чаю і спецій. На сьогоднішній день продукція компанії експортується у більше ніж 20 країн, зокрема США, країни Західної Європи та країни азіатського регіону. На сьогоднішній день можна стверджувати, що ТОВ «Сумифітофармація» - один із лідерів з виробництва сировини для фармацевтичної промисловості у Східній Європі.

3. Слід відмітити стійке зростання валюти балансу ТОВ «Сумифітофармація» за 2019-2021 роки на майже 25 млн. грн., що пов'язано як зі збільшення власного капіталу підприємства на 14 млн. грн так і короткострокових зобов'язань підприємства на 10 мл. грн. Сума довгострокових зобов'язань підприємства також збільшилась на 1,4 млн. грн. у 2021 році. Якщо

розглядати складові власного капіталу, то окрім нерозподіленого прибутку всі статті є сталими. Так, зареєстрований капітал складає 9849 тис.грн, також підприємство сформувало майже 1,5 млн. грн резервного капіталу. Проте за рахунок чистого прибутку, основна частин якого інвестована у виробництво, сума нерозподіленого прибутку зросла з 12 млн. грн у 2019 році до більше ніж 26 млн. грн у 2021 році. Якщо розглядати складові поточних зобов'язань підприємства, то відмічаємо погашення всіх банківських позик на дату складання звітності. Тобто, якщо у 2018 році залишок короткострокових кредитів сягав 3,3 млн. грн, то у 2019 році зменшився до 370 тис. грн, а у 2021 році був повністю погашений. Динамічний розвиток підприємства зумовлює зростання обсягів реалізації продукції, а відповідно і заборгованості за реалізовану продукцію.

4. Констатуємо щорічне зростання чистого доходу від реалізації продукції та надання послуг. Так, за період дослідження він зріс майже у 4 рази з 40,8 млн. грн у 2018 році до 153 млн. грн у 2021 році. При цьому валовий прибуток збільшився у більше ніж 4 рази з 5,89 млн. грн до 26,14 млн. грн, що свідчить про високу ефективність саме виробничої діяльності підприємства. Проте вже фінансовий результат від операційної діяльності має вже різнопланове значення. Так, за рахунок інших операційних витрат у 2019 році на рівні 9,57 млн. грн, підприємство отримало збиток у розмірі 5 млн. грн. При цьому прибуток від операційної діяльності у 2021 році складає 14,9 млн. грн. Зазначена тенденція стала наслідком виходу підприємства на нові ринки збуту да додатковими логістичними витратами на просування і реалізацію продукції.

5. Чистий рух коштів від операційної діяльності є позитивним за 2018-2021 роки: від 192 тис.грн у 2020 році до 4,27 млн. грн у 2021 році. Зрозуміло, що найбільше надходження коштів пов'язано з надходженням від реалізації продукції і послуг (39,8 млн. грн у 2018 році та 164 млн. грн у 2021 році), а витрачання коштів з оплатою товарів і послуг (5,8 млн. грн у 2018 році та 124,29 млн. грн у 2021 році), оплати праці та оплати зобов'язань з податків і зборів. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності у 2018, 2019 та 2021 році є від'ємним і пов'язаний з купівлею необоротних активів ТОВ

«Сумифітофармація». У 2020 році за рахунок продажу необоротних активів на 916 тис. грн рух коштів носить позитивний характер і позитивне сальдо складає 465 тис. грн. Чистий рух коштів від фінансової діяльності також є різноплановим. За рахунок отриманої позики у сумі 4,58 млн. грн у 2018 році чистий рух коштів від фінансової діяльності складає 1,23 млн. грн. Відповідне погашення позики призвело до негативного сальдо у 2019 році на рівні 3,012 млн. грн, яке у подальшому було перекрито рухом коштів від операційної діяльності та залишком коштів на початок року.

Чистий рух коштів від фінансової діяльності у 2021 році негативний і пов'язаний з погашенням позики (370 тис. грн) та сплатою відсотків (215 тис. грн). Чистий рух грошових коштів за 2018, 2020-2021 роки носить позитивний характер і станом на кінець 2021 року складає 2,4 млн. грн. Як зазначалось раніше, за рахунок залишку коштів на початок року вдалося запобігти негативному сальдо залишку на кінець 2019 року. У 2021 році сформувався найбільший перехідний залишок у сумі 3,3 млн. грн і він є найбільшим за період дослідження.

6. Позитивне значення коефіцієнту ефективності сукупного грошового потоку говорить про здатність менеджменту підприємства забезпечувати синхронність грошових потоків у 2018 та 2020-2021 роках. Нажаль, 2019 рік є винятком, оскільки підприємство має негативне сальдо чистого грошового потоку у розмірі 1,3 млн. грн і тільки залишок грошових коштів попереднього періоду дав можливість ефективно проводити свою фінансово-господарську діяльність і забезпечувати підприємство необхідними коштами. Відмічаємо позитивну динаміку показників рентабельності притоку грошових коштів, відтоку грошових коштів та грошового потоку від звичайної діяльності. Так, станом на кінець 2021 року на 1 гривню притоку грошових коштів припадало 7 копійок чистого прибутку порівняно з 1 копійкою у 2018 році. Так само, кожна гривня грошового потоку від поточної діяльності генерує 7 копійок чистого прибутку. Про збитковість показників і фактори, які це обумовили ми писали вище. В цілому слід констатувати високу концентрацію грошових потоків

підприємства на основній операційній діяльності за 2018-2021 роки та позитивну динаміку основних показників, що характеризують ефективність управління грошовими потоками.

7. У системі управління грошовими потоками важливу роль відіграє питання забезпечення високого рівня платоспроможності та кредитоспроможності, оскільки негативне сальдо руху грошових коштів перекривається за рахунок короткострокових позик, а відповідно надмірна платоспроможність може бути використана для отримання додаткового фінансового доходу.

Проведені нами розрахунки за моделлю В.Стоуна говорять про те, що щоденний залишок грошових коштів повинен бути на рівні 334975 грн. З врахуванням того, що середній термін погашення дебіторської заборгованості складає станом на кінець 2021 року не перевищує 47 днів, операційний залишок грошових коштів не повинен перевищувати 317114 грн. Виходячи з того, що середні залишки грошових коштів на підприємстві складають більше 3845311 грн, то ТОВ «Сумифітофармація» може сформувати портфель короткострокових фінансових інвестицій на рівні вкладень розміром 3351 тис.грн що додаткове може принести більше 330 тис.грн доходу від фінансової діяльності і перекрити негативне сальдо по руху грошових коштів від фінансової діяльності.

8. Формування та імплементація запропонованої політики управління дебіторською заборгованістю за нашими прогнозними розрахунками здатне суттєво скоротити рівень дебіторської заборгованості ТОВ «Сумифітофармація» у 2023-2025 роках, забезпечити синхронність надходження коштів та максимізацію чистого грошового потоку, а відповідно і рентабельність виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамян Л. А. Аналіз грошових коштів підприємства. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА»*. 2021. С. 10-19
2. Биховченко В. П., Ксьонжик В. В. Стратегія управління грошовими потоками на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 604- 609.
3. Воскресенська Т. Дослідження підходів до аналізу грошових коштів підприємств з використанням облікової інформації. *Економіка та суспільство*. 31. 2021. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/722/693> (дата звернення 18.08.2022)
4. Гаркуша Н. М., Камалова Л. О. Управління грошовими потоками підприємства. *Фінансові механізми сталого розвитку України* (18 жовтня 2019 р., Київ). 2019. С. 117-124.
5. Гут Л. В. Грошові потоки в системі управління підприємства: теоретико-практичний аспект. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2020. Випуск І-ІІ (77-78). С. 259– 269.
6. Доннік О.С., Геєнко М.М. Сутність та основні моделі формування оптимального залишку грошових коштів на підприємстві. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення* (випуск 72): матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (15-16 листопада 2022 року). URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-784/>
7. Доннік О.С., Геєнко М.М. Оцінка ефективності використання грошових потків підприємства. *Наука, освіта, технології і суспільство: тенденції, виклики, перспективи*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 12 листопада 2022 р.): у 2 ч. Житомир: ЦФЕНД, 2022. Ч. 2. С. 13-15.
8. Загородна О.М., Серединська В.М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*. 2018. С.233-235.

9. Корнійчук О. О. Методичні рекомендації аналізу грошових потоків на підприємстві. *Державний фінансовий контроль, незалежний аудит та аналіз: проблеми та перспективи розвитку* (18-20 грудня 2018 р., м. Ірпінь). 2018. С. 174-179.
10. Кошельок Г. В., Грінченко Р. В. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2. С. 231-242.
11. Кошельок Г.В. Оцінка якості управління грошовими потоками на підприємстві. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. Вип. 1. С. 108.
12. Лимешко О. Аналіз грошових потоків підприємства [Електронний ресурс] 2019. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-analiz-denezhnyxpotokov-predpriyatiya>. (дата звернення 16.09.2022)
13. Лобачева І.Ф. Аналіз руху грошових активів підприємства. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю*: (28 березня, 2019 р., Вінниця). 2019. С. 68-71.
14. Майборода О.Є Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 305–309.
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7. Звіт про рух грошових коштів. 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (дата звернення 23.09.2022)
16. Молодковець І. А. Управління грошовими потоками. *Baltija Publishing*. 2021. С. 8-13
17. Мордовцев О., Хребтов М. Методичний підхід до управління грошовими потоками промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету ХПІ (економічні науки)*. 2020. №2. С. 3–8.
18. Надточій С.І. Аналіз грошових потоків підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 8. С. 82–85.
19. Нашкерська М., Патрікі Н. Інструментарій управління грошовими потоками будівельного підприємства. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30. №1. Ч. 2. С. 223–229.

20. Осадча О. О., Савіна Н. Б. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник НУБГП. Серія «Економічні науки»*. 2020. №4 (92). С. 219–226.
21. Очеретько Л. М., Харьковська О. В. Аналіз грошових потоків підприємства. *Запорізька політехніка*. 2021 р. С. 241-245
22. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України. 07.02.2013. № 73: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.10.2022)
23. Ріпа Т. В., Іванова А. О. Управління грошовими потоками підприємства. *Глобальні виклики та пріоритети в часи коронавірусної кризи*. 2021. С. 21 – 23
24. Роганова Г. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства. *Економічний дискурс*. 1(3-4), 2022. 128–138.
25. Свистун Л. А. Теоретичні засади управління грошовими потоками підприємства в умовах кризи. *Modern Economics*. 2020. № 21. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/the-theoretical-basics-of-enterprise/> (дата звернення 25.09.2022)
26. Сітак І. Л. Діагностика фінансової стійкості підприємства на основі руху грошових потоків. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 2. С. 121-126.
27. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. Вип. 1-2. С. 67– 85.
28. Степаненко О.І. Принципи управління грошовими потоками підприємства: стратегічний аспект. *Методи та форми управління соціально-економічним розвитком держави*. 2019. С. 116–119.
29. Стефанишин О., Магас Н. Дослідження суті, руху та ефективності грошового потоку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. №. 32. С. 54-60

30. Сторожук Т. М. Звіт про рух грошових коштів як інформаційне джерело управління грошовими потоками підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 235-240.
31. Суханова А. В. Світова практика управління грошовими потоками підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2 (19). С. 220-224.
32. Танклевська Н. С. Основи управління грошовими потоками підприємств. *Бізнес Інформ*. 2017. № 6. С. 215-219.
33. Танклевська Н. С. Теоретико-методологічні засади політики управління грошовими потоками суб'єктів господарювання. *Управління розвитком*. 2016. № 4. С. 156-159.
34. Томчук О. Ф. Звітність про рух грошових коштів як елемент інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку: електрон. наук.-практ. журн*. 2019. Вип. 28. с. 201 - 219
35. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С. 132-138.
36. Халатур С. М., Кравченко М. В., Павлік І. Д. Удосконалення управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства як основа забезпечення фінансово-економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2021. № 1. С. 30-35.
37. Хрущ Н.А. Особливості планування та оцінювання грошових потоків підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 6(2). С. 167-172.
38. Чижишин О. І. Ефективні методи фокусування грошових ресурсів в інвестування розвитку підприємств. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2019. Т. 24. №3(76). С.130–135.
39. Чумак В. Д. Управління грошовими потоками та попередження банкрутства підприємств. *Економіка і підприємництво*. Вип. 19. Том 2. 2019. С. 138–141.

40. Юдіна С. Класифікація грошових потоків та їх вплив на фінансову стійкість підприємства. *Гроші, фінанси і кредит*. 2020. №48. С.41-46
41. Юхимук М. С. Теоретичні засади здійснення грошових потоків підприємства. *Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти* (м. Львів, 25-26 грудня 2019 року.). 2019. С. 49-51.
42. Abdul Rahman and Raj Bahadur Sharma. Cash flows and financial performance in the industrial sector of Saudi Arabia: With special reference to Insurance and Manufacturing Sectors. *Investment Management and Financial Innovations*. 2020. 17(4). p. 76-84.
43. Al-Hawatmeh O. N. The ability of cash flows to predict the earning. *Journal of Social Sciences*. 2020. 9 (2). p. 590-602. URL: <https://econpapers.repec.org/RePEc:jso:coejss:v:9:y:2020:i:2:p:590-602> (дата звернення 21.09.2022)
44. Alnori F. Cash holdings: Do they boost or hurt firms' performance? Evidence from listed non-financial firms in Saudi Arabia. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*. 2020. 13 (5). p. 919-934. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IMEFM-08-2019-0338/full/html> (дата звернення 11.09.2022)
45. David C.O., Grace O., Lugard O.K., & Regina O. The Potency of Cash Flow in Predicting Corporate Performance. *Account and Financial Management Journal*. 2018. 3 (6). p. 1591-1601. URL: <http://everant.org/index.php/afmjh/article/view/34> (дата звернення 10.09.2022)
46. Harris M., & Raviv A. Why Do Firms Sit on Cash? An Asymmetric Information Approach. *The Review of Corporate Finance Studies*. 2017. 6 (2). p. 141-173. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2984276 (дата звернення 18.09.2022)
47. Khalatur S., Trokhymets O., Karamushka O. (2020). Conceptual basis of tax policy formation in the globalization conditions. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. 6 (2). p. 81-92. URL:

<http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/793>

(дата звернення

15.09.2022)

Додатки